

VYSOKÁ ŠKOLA BÁŇSKÁ – TECHNICKÁ UNIVERZITA OSTRAVA
EKONOMICKÁ FAKULTA

KATEDRA MANAGEMENTU

Technické památky okresu Olomouc a jejich současné využití

„Technical sights of Olomouc district and their present utilization“

Student: Eva Arnoštová

Vedoucí bakalářské práce: prof. RNDr. Arnošt Wahla, CSc.

Ostrava 2010

VŠB – Technická universita Ostrava
Ekonomická fakulta
Katedra managementu
2009/2010

Akademický rok

Zadání bakalářské práce

Student: **Eva Arnoštová**
Studijní program: B6208 Ekonomika a management
Studijní obor: 6501R006 Ekonomika cestovního ruchu
Specializace: 02 Ekonomika cestovního ruchu
Téma: Technické památky okresu Olomouc a jejich současné využití
Technical sights of Olomouc district and their present utilization

Zásady pro vypracování:

1. Úvod
2. Metodika zpracování a cíl práce
3. Vstup do problematiky cestovního ruchu
4. Okres Olomouc jako významná destinace cestovního ruchu
5. Technické památky okresu Olomouc
6. Prezentace technických památek
7. Současná návštěvnost technických památek
8. Závěr

Seznam použité literatury

Seznam zkratk

Prohlášení o využití výsledků bakalářské práce

Přílohy

Seznam doporučené odborné literatury:

DAVID, P.; Soukup V., 222 *technických skvostů České republiky*. 1. vyd. Praha: Kartografie, 2005. 144 s. 54 s. ISBN 80-7011-867-9

HESKOVÁ, Marie a kol. *Cestovní ruch pro vyšší odborné školy a vysoké školy*. 1. vyd. Praha: Fortuna, 2006. 223 s. ISBN 80-7168-948-3

PODHORSKÝ, Marek, *Olomoucký kraj*. 1.vyd. Praha: Freytag & Berndt, 2008. 184 s. ISBN 978-80-7316-145-3

Formální náležitosti a rozsah bakalářské práce stanoví pokyny pro vypracování zveřejněné na webových stránkách fakulty.

Vedoucí bakalářské práce: prof. RNDr. Arnošt Wahla, CSc.

Datum zadání: 20.11.2009

Datum odevzdání: 07.05.2010

prof. PhDr. Jiří Bláha, CSc.
vedoucí katedry

prof. Dr. Ing. Dana Dluhošová
děkanka fakulty

Prohlašuji, že bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně a použila jen uvedených pramenů a literatury.

Datum odevzdání práce: 7. května 2010

.....

Eva Arnoštová

Děkuji prof. RNDr. Arnoštu Wahlovi, CSc., vedoucímu bakalářské práce, za odborné vedení, cenné rady a připomínky poskytované při vypracování této bakalářské práce.

ÚVOD	7
1 METODIKA ZPRACOVÁNÍ A CÍL PRÁCE	9
2 VSTUP DO PROBLEMATIKY CESTOVNÍHO RUCHU	10
2.1 Základní dělení cestovního ruchu	10
2.2 Subjekt cestovního ruchu	11
2.3 Objekt cestovního ruchu	12
2.4 Typologie cestovního ruchu	12
2.5 Trh cestovního ruchu	13
3 OKRES OLOMOUC JAKO VÝZNAMNÁ DESTINACE ČESKÉHO CESTOVNÍHO RUCHU	14
3.1 Lokalizace okresu Olomouc	14
3.2 Atraktivita okresu Olomouc	14
3.3 Města a obce v okrese	15
3.4 Infrastruktura cestovního ruchu okresu Olomouc	21
3.5 Památky v okrese Olomouc	24
4 TECHNICKÉ PAMÁTKY V CESTOVNÍM RUCHU	26
4.1 Definice technické památky	26
4.2 Členění technických památek	27
5 TECHNICKÉ PAMÁTKY OKRESU OLOMOUC A JEJICH SOUČASNÉ VYUŽITÍ	29
5.1 Objekty památek hornictví a hutnictví	32
5.2 Památky na zpracování zemědělských produktů	33
5.3 Památky výroby keramické	35
5.4 Památky vodárenství	37
5.5 Památky vodního a komunikačního stavitelství	38
5.6 Pevnostní stavby	41
5.7 Památky papírenství	46
5.8 Památky stavebního charakteru	47
6 PREZENTACE TECHNICKÝCH PAMÁTEK V OKRESE OLOMOUC	50
6.1 Propagační materiály	50
6.2 Internet	50
6.3 Kartografické zdroje	51
6.4 Knižní zdroje	52
7 PŘÍSTUPNOST A VYUŽITÍ TECHNICKÝCH PAMÁTEK	53
7.1 Fort č. XIII. Nová ulice	54
7.2 Fort č. XVII. Křelov	54
7.3 Fort č. II Radíkov	56
7.4 Fort č. XV. Neředín	56
7.5 Pivovar Litovel	57
ZÁVĚR	59
SEZNAM LITERATURY	61
SEZNAM ZKRATEK	65
PROHLÁŠENÍ O VYUŽITÍ VÝSLEDKŮ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE	66
SEZNAM PŘÍLOH	67

Úvod

Od poloviny 20. století patří k nejdynamičtějším odvětvím světového hospodářství cestovní ruch. Důsledkem rozmachu ekonomiky se cestovní ruch stal neodmyslitelnou součástí dnešní moderní společnosti a významnou složkou národního hospodářství. Dnes již nenajdeme člověka, kterému by pojem cestovní ruch nic neříkal. Pod tímto pojmem se někomu vybaví příjemný pobyt na horách, prohlídka muzeí a galerií, pobyt u moře a nebo návštěva venkova. Z tohoto hlediska chápeme cestovní ruch jako jednu z možností uspokojování potřeb obyvatelstva – jde o součást spotřeby, která po určitou dobu probíhá mimo místo trvalého bydliště. Cestovním ruchem se rozumí způsob uspokojování potřeb lidí v oblasti rekreace, turistiky, lázeňské léčby a kultury, pokud k němu dochází mimo běžné prostředí ve volném čase obyvatelstva. Je to přemístění osob z místa trvalého bydliště do místa cestovního ruchu a čerpání služeb spojených s pobytem v tomto místě za jiným účelem než výdělečným.

Uspokojováním potřeb obyvatelstva v oblasti cestovního ruchu se zabývá řada organizací a podniků, které poskytují různé služby pro účastníky cestovního ruchu. Jde o služby zprostředkovatelské, stravovací, dopravní a ubytovací. Cestovní ruch vystupuje jako komplex ekonomických činností a představuje významnou oblast podnikatelské činnosti, která přináší ekonomický přínos jak pro podnikatele, tak i pro národní hospodářství.

Bohatá historie zanechala na území České republiky velké množství historických odkazů, zajímavých staveb i krásných kulturních děl. Na území našeho státu se nacházejí zříceniny, hrady a zámky. Je to také země zachovalých historických měst, země katedrál, chrámů, klášterů a kostelů. Dalším důkazem krásy dochovaných památek je 12 objektů, které jsou zapsány na Seznamu světového kulturního dědictví UNESCO, z nichž jeden objekt se nachází v Olomouci, Sloup Nejsvětější Trojice.

Technických památek je velké množství, avšak jedno mají společné – dokládají zručnost a nápaditost našich předků. Mnohé z nich už neexistují, zanikly, podlehly v boji s časem a lidským nezájmem. Ty, které přežily, je však třeba chránit a uchovat pro další generace. Jsou nejen významným dokladem o vývoji práce a techniky, ale ve většině případů dnes už i nedílnou součástí naší krajiny.

Snahou je hledat nový přístup k technickým památkám jako součásti našeho kulturního dědictví. V posledních několika letech je možné pozorovat zvýšený zájem o technické památky a o jejich záchranu. I na knižním trhu se začínají objevovat ve větší míře odborné publikace, zaměřené na technické památky. Tento fakt je zřejmý v publikacích z oblasti cestovního ruchu, ve kterých je nyní věnována větší pozornost než v minulosti, kdy se hlavně autoři zaměřovali více na historické památky.

Ochrana technických památek a jejich zachování a zpřístupnění pro širokou veřejnost v rámci postupného rozšiřování nabídky v oblasti cestovního ruchu je dnes stále častějším tématem. Pohled na význam technických památek v současné době se mění, řadu z nich se podařilo zachránit před zánikem. I když někdy neslouží původnímu účelu, je dobře, že existují. Technické památky zauímají významné místo mezi ostatními kulturními památkami a jsou nedílnou součástí našeho kulturního dědictví.

1 Metodika zpracování a cíl práce

Bakalářská práce je rozdělena do šesti hlavních okruhů. První z těchto okruhů, označený jako kapitola 2 uvádí vstup do problematiky cestovního ruchu, do které zahrnuji obecnou definici cestovního ruchu, základní dělení cestovního ruchu, co je to objekt a subjekt cestovního ruchu, typologii a trh cestovního ruchu. V následující kapitole popisuji okres Olomouc, kde uvádím lokalizaci, atraktivitu a města okresu Olomouc. Součástí této kapitoly je infrastruktura, do které patří doprava, možnosti ubytování, možnosti stravování, informační centra a památky v okrese Olomouc. Ve čtvrté kapitole popisuji technické památky obecně a uvádím jejich členění. V následující kapitole uvádím konkrétně technické památky v okrese Olomouc a jejich současné využití. V šesté kapitole uvádím možnosti jak mohou být technické památky prezentovány a v poslední kapitole přístupnost technických památek.

Studiem literatury, kartografických zdrojů a propagačních materiálů jsem zjišťovala jaké technické památky okres Olomouc má. V další části jsem některé objekty a lokality navštívila. V Olomouci jsem navštívila informační centrum na Horním náměstí, Národní památkový ústav, paní Markétu Záleskou, která se zajímá o Olomoucké pevnosti a poskytla mně potřebný materiál pro zpracování této práce a dále pana Tomáše Vebra, jednatele společnosti PROFI-TISK group, s. r. o., který mně poskytl informace o cihelně v Nemilanech. Dále jsem navštívila muzeum v Litovli, kde jsem získala potřebné informace o Litovli a okolí a pivovar v Litovli. Také telefonickou domluvou jsem získávala potřebné informace a rovněž z internetu. Po zjištění všech potřebných informací o využití technických památek jsem práci zpracovala a zjistila, které technické památky se v okrese Olomouc nacházejí a jejich současné využití. Při vlastním průzkumu jsem měla předem na každého představitele objektu připravené otázky.

Cíl práce

Cílem mé práce je základní popis a přiblížení technických památek pro návštěvníky okresu Olomouc a zjištění současného využití těchto památek.

2 Vstup do problematiky cestovního ruchu

Cestovní ruch patří mezi významné ekonomické a sociální jevy současné moderní společnosti. Vymezit a definovat přesně cestovní ruch je velmi obtížné. Cestovní ruch představuje „komplexní společenský jev jako souhrn aktivit účastníků cestovního ruchu, souhrn procesů budování a provozování zařízení se službami pro účastníky cestovního ruchu včetně souhrnu aktivit osob, které tyto služby nabízejí a zajišťují, aktivit spojených s využíváním, rozvojem a ochranou zdrojů pro cestovní ruch, souhrn politických a veřejně – správních aktivit (politika CR, propagace CR, regulace CR, mezinárodní spolupráce apod.) a reakce místní komunity a ekosystémů na uvedené aktivity. Toto pojetí CR rozšiřuje statistiky zaměřené vymezení WTO a obdobné vymezení v návrhu normy EU, vycházející z definice účastníka cestovního ruchu – aktivity osob cestujících do míst mimo jejich obvyklé prostředí nebo pobývajících v těchto místech ne déle než jeden rok za účelem trávení volného času, podnikání či jiným účelem. Rozšířené pojetí CR vychází z vnímání CR jako komplexního procesu, který zasahuje nejen jeho účastníky, ale také poskytovatele služeb, destinace, v nichž je cestovní ruch realizován, a tranzitní destinace.“ [16]

Obecně lze definici shrnout jako činnost osoby, cestující na přechodnou dobu do místa mimo svého bydliště a hlavní účel cesty je jiný než výkon výdělečné činnosti v místě návštěvy.

2.1 Základní dělení cestovního ruchu

Světový cestovní ruch

Zahrnuje takový cestovní ruch, při kterém jsou překračovány hranice. Je to souhrn aktivního i pasivního cestovního ruchu, a to všech zemí světa. [5]

Mezinárodní cestovní ruch

Představuje pohyb účastníků cestovního ruchu mezi všemi zeměmi světa. Dochází k překročení státních hranic. Je to aktivní i pasivní zahraniční cestovní ruch. [16]

Národní cestovní ruch

Cestovní ruch realizovaný obyvateli daného státu. Je to součet domácího i výjezdového cestovního ruchu. [38]

Vnitrostátní cestovní ruch

Zahrnuje veškerý cestovní ruch na území určitého státu. Zahrnuje domácí i příjezdový cestovní ruch. [16]

2.2 Subjekt cestovního ruchu

M. Hesková se o subjektu zmiňuje jako o účastníkovi cestovního ruchu. Z ekonomického hlediska je jím každý, kdo uspokojuje svoje potřeby spotřebou statků cestovního ruchu v době, kdy cestuje a je mimo místo trvalého bydliště. [5] V. Malá rozeznává tyto typy účastníků cestovního ruchu:

Stálý obyvatel (rezident) – v mezinárodním CR se jedná o osobu, která žije v zemi alespoň jeden rok před příjezdem do jiné země na dobu kratší jednoho roku. V domácím CR je to osoba, která v tomto místě žije alespoň šest po sobě jdoucích měsíců před příjezdem do jiného místa na dobu kratší šesti měsíců.

Návštěvník (visitor) – v mezinárodním CR je to osoba, která cestuje do jiné země na dobu nepřekračující jeden rok. V domácím CR je to osoba, která má trvalé bydliště v dané zemi a která cestuje na jiné místo v zemi mimo své bydliště na dobu kratší než šest měsíců. U obou případů je hlavní účel cesty jiný než vykonávání výdělečné činnosti v navštíveném místě.

Turista (tourist) – osoba, která v mezinárodním i domácím CR splňuje kritéria návštěvníka. Účast turisty na CR je spojena alespoň s jedním přenocováním. Z hlediska délky pobytu se rozlišuje: turista na dovolené – přenocuje více dní a krátkodobě pobývajícím turista – alespoň jednou přenocuje.

Výletník (excursionist, sameday visitor) – v mezinárodním CR je to osoba, která cestuje do jiné země v níž nemá své trvalé bydliště a to na dobu kratší než 24 hodin, aniž by v navštívené zemi přenocovala. V domácím cestovním ruchu je to osoba trvale usídlená v zemi, která cestuje do místa odlišeného od místa jejího trvalého bydliště. V obou případech musí být doba kratší než 24 hodin, bez přenocování a hlavní účel cesty je jiný než vykonávání výdělečné činnosti v navštíveném místě. [10]

2.3 Objekt cestovního ruchu

M. Hesková uvádí, že objektem CR se stává všechno co se může stát cílem změny místa pobytu. Jde o přírodu, kulturu, hospodářství. Objekt cestovního ruchu je nositelem nabídky. Tvoří ho cílové místo, podniky a instituce CR. Cílové místo představuje středisko CR, region nebo stát jako cestovní cíl.

Cílové místo musí mít vhodný přírodní a kulturní potenciál pro CR, který se označuje jako *primární nabídka*. Potenciál CR není v prostoru rozmístěn rovnoměrně. Prostředkem k dosažení tohoto cíle je různorodá infrastrukturní vybavenost, která se označuje jako *sekundární nabídka*. Jde o podniky, zařízení a instituce CR, které umožňují návštěvníkům cílového místa se ubytovat, stravovat a vykonávat různé rekreační a sportovní aktivity typické pro CR. [5]

2.4 Typologie cestovního ruchu

Při členění cestovního ruchu se literatura zaměřuje především na druhy a formy cestovního ruchu. V každé literatuře se toto členění může lišit. M. Pásková uvádí ve svém slovníku členění takto. Druh cestovního ruchu, pro jehož určení je klíčovým kritériem, jevový průběh CR a způsob jeho realizace v závislosti na geografických a ekonomických podmínkách. Pro formu cestovního ruchu je klíčovým kritériem motivace návštěvníka. Mezi základní motivace patří odpočinek, poznávání prostředí a kontakty s lidmi. Členění sem převzala od M. Páskové. [16]

Druhy cestovního ruchu

Cestovní ruch se podle druhů dělí podle místa realizace (domácí, CR, zahraniční CR, mezinárodní CR, národní CR), podle vztahu k platební bilanci státu (zahraniční aktivní CR, zahraniční pasivní CR), podle doby trvání pobytu (krátkodobý CR, dlouhodobý CR), podle způsobu zabezpečení cesty a pobytu (organizovaný CR, neorganizovaný CR), podle počtu účastníků (individuální CR, skupinový CR), podle způsobu financování (komerční CR, sociální CR, podle převažujícího prostředí pobytu (městský CR, venkovský CR, lázeňský CR, přírodní CR, vodní CR), podle použitého dopravního prostředku (motorizovaný CR).

Formy cestovního ruchu

Mezi základní formy CR patří rekreační CR (pobytový CR, lázeňský CR, sportovně orientovaný CR, lovecký CR), poznávací CR (kulturně-poznávací CR, přírodně-poznávací CR, historicko-poznávací CR), socio-profesní CR (obchodní CR, kongresový CR, incentivní CR) a společenský CR (etnický CR, návštěva přátel).

2.5 Trh cestovního ruchu

V. Malá vymezuje trh CR jako oblast ekonomiky, ve které dochází ke směně zboží a služeb, tj. výměně výsledků činnosti mezi jednotlivými ekonomickými subjekty. Je to vzájemný vztah základních složek trhu: nabídky, poptávky a ceny.

Trh cestovního ruchu je vymezen:

- a) *subjekty* – mezi které patří kupující, kteří uspokojují své potřeby v oblasti odpočinku, zotavení, poznání. Dále jsou to prodávající, mezi které patří podniky, firmy nebo jednotlivci prodávající služby a zboží potřebné k zabezpečení účasti na CR.
- b) *objekty* – mezi objekty CR patří služby, které jsou rozhodující součástí trhu CR, zboží, které je spíše doplňkové a volné statky, které jsou nemají charakter zboží ani služeb, jde o statky užitečné, volně přístupné, které jsou hlavním motivem účasti na CR. [10]

Podle M. Heskové tvoří trh CR podniky CR různých velikostí od globálních společností po malé podnikatelské organizace místního významu. Trh CR se skládá z celé řady společně působících organizací: prodejci zájezdů a cestovní kanceláře, dopravní společnosti, komerční ubytovací zařízení, stravovací zařízení, návštěvnické atraktivity a zábavní parky. Je to trh, který se velmi dynamicky mění. Působí na něj řada objektivních i subjektivních faktorů: politické a společenské změny, právní úpravy, technologický pokrok v dopravě, v informatice, móda, změny životního stylu, množství volného času. Trh CR je spojován s jevem označovaným jako cenová elasticita. Zákazníci spojují vyšší ceny s vyšší kvalitou služeb a zařízení. Platí to především v případě, když zákazníci nemají dostatečné informace nebo předchozí zkušenosti, služby vnímají jako komplex. V případě malých cenových rozdílů zákazník přihlíží ke službě dražší. Správně stanovená cena je ta, která v zákazníkovi vyvolává pocit, že za své peníze získává skutečnou hodnotu.

2 Okres Olomouc jako významná destinace českého cestovního ruchu

V této kapitole se budu zabývat okresem Olomouc jako významnou destinací českého cestovního ruchu.

3.1 Lokalizace okresu Olomouc

Okres Olomouc je jedním z pěti okresů v Olomouckém kraji. Jeho správním sídlem je město Olomouc, které je pátým největším městem v České republice s počtem obyvatel přes sto tisíc. Rozloha okresu je 1620, 28 km². Počet obyvatel v okrese je 228 831. V celém okrese je 6 měst s pověřeným obecním úřadem, mezi které patří města Olomouc, Šternberk, Uničov, Litovel, Hlubočky a Moravský Beroun. Dále do okresu patří 3 městyse, tj. Náměšť na Hané, Dub nad Moravou a Velký Újezd. Součástí okresu je také 95 obcí. [18]

Okres Olomouc patří do Střední Moravy. Sousedí s okresem Šumperk, Bruntál, Opava, Nový Jičín, Kroměříž, Přerov, Prostějov, Svitavy. [2]

Podnebí je zde průměrné jako v celé ČR, je tu ale mírně tepleji (průměrné teploty se v létě pohybují okolo 20 °C a v lednu naopak okolo -3 °C). V posledních letech došlo v rámci klimatických změn k několika záplavám v okrese. Nejtěžší záplavy, které postihly okres byly v roce 1997. Byla zaplavena téměř celá část okresu včetně města Olomouc.

3.2 Atraktivita okresu Olomouc

Město Olomouc a okolí nabízí mnoho kulturních a historických památných míst. Nejvýznamnější z nich je sama starobylá Olomouc, kde se nachází Sloup Nejsvětější Trojice, památka zapsaná na Seznamu světového kulturního a přírodního dědictví UNESCO. Střední Moravu lze nazvat klenotnicí památek a jedinečných sbírek. Na své si také přijdou i milovníci sakrálních památek. Prohlídka architektonických skvostů na Svatém Kopečku u Olomouce nebo v Dubu nad Moravou je výbornou příležitostí

pocítit klid posvátných poutních míst. Opravdovým unikátem je nově otevřené Arcidiecézní muzeum v Olomouci mapující staletí duchovní kultury na Moravě. Jde o jediné muzeum svého druhu v České republice. Také vyhlášené parky a výstavy Flora Olomouc nebo arboreta v Bílé Lhotě a Bystrovanech se vzácnými dřevinami přitahují každoročně statisíce návštěvníků.

V letním období se zde koná řada folklórních akcí a každé město, obec, zámek či hrad chystá na sezónu nějaké překvapení v podobě kulturního zážitku pro celou rodinu. Mezi Olomoucí a Mohelnicí se nachází Chráněná krajinná oblast Litovelské Pomoraví, která byla zřízena v roce 1990. Tvoří ji komplex rozsáhlých lužních lesů a luk, unikátní v rámci celé Evropy. Jádrem Pomoraví je hlavní přírodovědecký fenomén celé oblasti – vnitrozemská říční delta. Území také zahrnují listnaté lesy Doubrava a krasový vrch Třesín s přístupnými Mladečskými jeskyněmi, které jsou významnou archeologickou lokalitou i vyhledávaným turistickým cílem. Mezi další zajímavosti patří celá řada naučných stezek a přírodních parků.

Povodí řeky Moravy lze nazvat znovuzrozeným rájem vodáků v Olomouckém kraji. Zkušení milovníci plavby určitě znají místa tuzemských vodních toků, kde tato řeka protéká lužními lesy Litovelského Pomoraví a starobylou Olomoucí. Celá oblast Střední Moravy nabízí vyžití také všem milovníkům tenisu, golfu a minigolfu, létání, vodních radovánek, fitness, jezdeckví, různých adrenalinových sportů nebo lyžování. Je také vyhlášenou lázeňskou oblastí – lázně Slatinice. Lázně nabízí příjemný personál i hezké prostředí pro ozdravení těla i ducha.

V okrese se nachází hrad Bouzov, Šternberk, olomoucký Přemyslovský hrad, zámek Náměšť na Hané, Úsov a Bílá Lhota.

3.3 Města a obce v okrese

Olomouc, město které bylo výše jmenováno. Následuje Šternberk, Uničov, Litovel, Hlubočky a Moravský Beroun. Města se od sebe liší polohou a počtem obyvatel.

Olomouc

Patří k nejkrásnějším městům střední Evropy a nejvýznamnějším centrům v České republice. Dnešní stotisícové město je sídlem Olomouckého kraje, moravského biskupství a arcibiskupství. Roku 1573 byla založena druhá nejstarší univerzita v českých zemích. Téměř tisíciletá historie činí z Olomouce jeden z největších památkových skvostů republiky, který svou významností těsně následuje hlavní město Prahu. V srdci města se nachází památková rezervace. Olomouc se rozprostírá na 10 337 ha. Tradici univerzitního města jako významného kulturního, duchovního a hospodářského střediska doplňuje nabídka sportovních a relaxačních možností. Nachází se zde řada muzeí a galerií, ale také kavárny, čajovny a příjemné restaurace přímo v centru města.

V roce 2000 byl Olomouc zapsán do Seznamu světového kulturního a přírodního dědictví UNESCO, a to díky baroknímu Sloupu Nejsvětější Trojice, který patří k nejvyšším v České republice a tvoří jednu z dominant náměstí. Charakteristickým symbolem města je goticko-renesanční radnice s orlojem na Horním náměstí. Pohyblivé figurky znázorňující apoštoly jsou v pohybu denně v pravé poledne. Radniční věž nabízí prohlídky s krásným výhledem na město a široké okolí. Město reprezentuje chrám Navštívení Panny Marie a rozsáhlý barokní komplex budov z 11. století, klášter Hradisko, ve kterém je vojenská nemocnice. [2]

Známý je také Svatý Kopeček, který je oblíbeným poutním místem v regionu. Jeho dominantou je chrám Navštívení Panny Marie. Zoologická zahrada nabízí příjemné prostředí a více jak 400 vzácných druhů zvířat.

Flora Olomouc se nachází v Bezručových sadech, kde je mimo jiné i botanická zahrada. Ve Smetanových sadech je možné navštívit subtropické a tropické skleníky. Výstaviště pořádá každoročně asi patnáct různorodých výstav a veletrhů s bohatou návštěvností.

Netradiční pohled na Olomouc nabízí hodinové projížďky na nafukovacích člunech. Trasa vede buď po hlavním toku řeky Moravy, nebo po Mlýnském potoce pod hradbami historické části Olomouce.

Využít zábavy mohou turisté v novém moderním aquaparku s lákavými vodními atrakcemi a dostatečným relaxačním prostorem. Vnitřní část je v provozu celý rok, venkovní je otevřena pouze v sezoně. [33]

V Olomouci se nacházejí technické památky, ke kterým patří forty, Terežská brána, kašny na náměstí, budova bývalé dobytčí tržnice, zvony na radnici a v kostele Sv. Václava.

Šternberk

Moravské město, které leží na úpatí Nízkého Jeseníku, 16 km severně od Olomouce. Má necelých 15 000 obyvatel. Město je spojováno se závody automobilů do vrchu na trati Ecce Homo. Díky výhodné poloze ve střední Moravě nabízí ideální podmínky k pěšímu poznávání okolí a cykloturistice. Pěší mohou využít vycházkové cesty a okruhy připravené jak pro rodiče s dětmi, tak pro zdatné turisty.

Město dokáže zaujmout i množstvím historických památek, např. Šternberský hrad nabízí řadu historických událostí. Zde probíhají výstavy a koncerty i mimo sezónu, v době uzavření hradu. Dříve se v něm nacházelo také muzeum hodin, které bylo přesunuto do Olomouce. Chrám Zvěstování Páně spolu s farním kostelem tvoří nejvýznamnější barokní architekturu města.

Bohatý a společenský život zajišťuje v celém městě řada koncertů, výstav, divadelních představení a dalších kulturních akcí. [2]

Uničov

Je jedním ze sedmi moravských královských měst, ležící na přechodu Hané, Hrubého a Nízkého Jeseníku. Nachází se severozápadně od Olomouce. Město má téměř 13 000 obyvatel. V historickém jádru města zůstala zachována část původních gotických hradeb s tzv. Medelskou bránou a bývalou zbrojnicí u Vodní branky, dnes muzeum s expozicemi o historii města. K nejvýznamnějším památkám patří farní kostel Nanebevzetí Panny Marie. Na starobylém náměstí se nacházejí barokní kašny a unikátní Mariánský sloup. V blízkosti Uničova se nachází železorudný revír. Uničov v současnosti disponuje vynikající občanskou vybaveností. Město nabízí široký výběr škol s kvalitními vzdělávacími možnostmi.

V posledních letech Uničov změnil svou tvář – opravené fasády domů, restaurované památky a moderní infrastruktura z něj činí atraktivní město 21. století. Každoročně se zde koná přehlídka tvorby mladých filmařů „Mladá Kamera“. [2]

Litovel

Leží v Hornomoravském úvalu v údolí řeky Moravy severozápadně od Olomouce. Má asi 10 000 obyvatel a je spádovou oblastí pro široké okolí a přirozeným turistickým centrem se stylovými restauracemi a sítí obchodů. Šest ramen řeky Moravy dává Litovli pojmenování Hanácké Benátky. V historické střelnici je umístěno litovelské muzeum. Mezi památky středověku patří kostel sv. Marka, kamenný most přes řeku Moravu (technická památka), morový sloup, zbytky hradeb a městská brána. V okolí je rozvinuté zemědělství a s ním také potravinářský průmysl, do kterého patří např. známý pivovar Litovel. Pivovar spolu s papírnou patří mezi technické památky.

I milovníci přírody si přijdou na své při procházkách litovelskými parky, které vedou kolem historické části města. Nejznámější a největší park se jmenuje Smetanovy sady a je soustředěn kolem dvou krásných chovných rybníků. Přírodnímu bohatství jsou ve městě věnovány dvě naučné stezky. Jedná se o naučnou stezku kolem litovelských rybníků a naučnou stezku Hvězda. Třetí naučná stezka provází po památkách v centru města. Nachází se zde také Chráněná krajinná oblast Litovelské Pomoraví. [29]

Hlubočky

Obec leží asi 5 km východně od Olomouce v údolí řeky Bystřice. V obci žije asi 4 400 obyvatel. Obec je rozdělena na čtyři části a to Hlubočky, Hrubá voda, Mariánské Údolí a Posluchov. V katastru obce leží dvě chráněná území. Jsou to Přírodní park Údolí Bystřice u Hluboček vyhlášený v roce 1995 a Přírodní rezervace Hrubovodské sutě existující od roku 2000. Mezi pamětihodnosti obce patří zřícenina hradu Hluboký, filiální kostel Božského Srdce Páně, kaple Bolestné Panny Marie v Mariánském údolí a pomník Dukelským hrdinům. Nachází se zde několik chatových oblastí a také Ski areál. Tento areál je využíván nejen v zimě k lyžování, ale také v létě je zde možnost využít jízdu na motokárách. [20]

Moravský Beroun

Moravský Beroun je bránou do Nízkého Jeseníku. Ve městě žije asi 3 400 obyvatel. Dělí se na šest částí. Jedna z částí obce jsou Dolní Valteřice, kde se nachází unikátní lovecký zámek. Nedaleko centra, v místní části Ondrášov, jsou zřídla výtečné minerální vody, která je známá pod názvem Ondrášovka. V roce 1357 byla Štěpánem ze Šternberka prohlášena za léčivou. Nejvydatnějším pramenem je pramen Klitis. Uprostřed náměstí roste památný strom, jedná se o více než dvoustletou lípu. Získala také titul Strom Olomoucka. Dominantou města je farní kostel Nanebevzetí Panny Marie a kaple na Křížovém vrchu. Turisticky atraktivní místa jsou propojena kvalitní sítí turistických a cykloturistických tras. Do vybavenosti obce patří informační centrum, kino, pošta, knihovna, Hotel Národní dům, restaurace R-klub, volejbalové a tenisové hřiště, rybník, lyžařské a běžecké trasy. [2]

Dub nad Moravou

Leží na rozhraní okresů Olomouc, Přerov a Prostějov. Žije zde 1 500 obyvatel. Dominantou obce je poutní chrám Očišťování Panny Marie. K dalším památkám patří kamenný kříž u kostela, kaplička svaté Markéty a socha prezidenta T. G. Masaryka. Slavné dubské poutě učinily obec známou i za hranicemi regionu. Poutě se konají první neděli v září, na které jsou zváni i význační kněží a kazatelé k bohoslužbě v místním chrámu. [2]

Velký Újezd

Leží na úpatí Oderských vrchů. Žije zde 1 135 obyvatel. V obci a jejím okolí je řada pamětihodností. Mezi hlavní památky zařazené do státního seznamu patří farní kostel sv. Jakuba st., bývalý vrchnostenský špitál a bývalá poštovní přepřahací stanice. [2]

Náměšť na Hané

Leží v půvabné krajině Drahanské vrchoviny, ve vzdálenosti 14 km od Olomouce. Má 1 916 obyvatel. Velkou chloubou jsou zachovaná tři panská sídla, Dolní zámek, Horní zámek a pozůstatky středověkého hradu. Dominantu tvoří malebný zámek. Významnými památkami jsou i kaple sv. Trojice a socha sv. Jana Nepomuckého. Městys je proslavený tradičními Hanáckými slavnostmi, na které se sjíždějí návštěvníci z širokého okolí. [2]

Bílá Lhota

Je součástí Hornomoravského úvalu a žije zde 1091 obyvatel. Uprostřed obce se nachází Arboretum s ojedinělou sbírkou asi 500 druhů dřevin a bylin. Bílá Lhota má vhodné klimatické podmínky pro rozvoj agroturistiky. Významnou památkou je pravoslavný chrám sv. Ludmily. Na pravém břehu řeky Moravy je vodní elektrárna, která je technickou památkou. [2]

Bystrovany

Leží 6 km východně od Olomouce. V obci žije 800 obyvatel. Obdivovatelé přírodních zákoutí a parků mohou přijít na své v areálu společnosti Horizont, která vybudovala unikátní Arboretum. Nabízí 200 druhů cizokrajných dřevin a rostlin. U každého exempláře je cedulka s názvem a stručným popisem. Nejvýznamnější památkou je kaple Sv. Bartoloměje. Nachází se zde také Fortová pevnost č. IV., která patří mezi technické památky. Obec má také vhodné podmínky pro cykloturistiku a turistiku. [2]

Mladeč

Leží asi 6 km západně od Litovle. V obci v současné době žije 822 obyvatel. Většina plochy je situována do Středomoravské nivy s lužním lesem Doubravou. Je státní přírodní rezervací, jejíž nejatraktivnější částí jsou botanické zvláštnosti a zajímavé vápencové skalní útvary. Zde se nacházejí Mladečské jeskyně, které tvoří složitý labyrint puklinových chodeb s bohatě zdobenými krápníky, dále Čertův most, který je zároveň technickou památkou. [2]

Slatinice

Jsou posledním výběžkem Dražanské vrchoviny, uprostřed trojúhelníku měst Olomouc, Prostějov a Litovel. Žije zde 1 480 obyvatel. Minerální pramen přírodní sirné vody se využívá v místních lázních, zejména pro léčbu onemocnění pohybového ústrojí, léčbu po operacích kloubních náhrad a po úrazech pohybového ústrojí. Dominantou je kostel Nanebevzetí Panny Marie s farou, lázeňská budova Morava, mlýn a Lichtenštejnský dvůr, který je využíván jako sídlo obecního úřadu. [2]

3.4 Infrastruktura cestovního ruchu okresu Olomouc

Doprava

Z hlediska dopravy osob a nákladů je v současné době pro Olomouc klíčová doprava silniční a železniční. Letecká, cyklistická, vodní a pěší doprava plní především účely rekreační, turistické nebo sportovní.

Vnější dopravní spojení Olomouce je s ohledem na její vnitrozemskou polohu vynikající, budováním dálnice D 11 a rychlostní komunikace R 35 se ještě zlepší a vzroste význam města na křižovatce dvou klíčových vnitrostátních i mezinárodních komunikací. Význam města bude posílen i dobudováním dálnice D 1, která spojuje Prahu-Brno-Ostravu.

V říjnu 2003 byl uveden do provozu patnáctikilometrový obchvat Olomouce, který výrazně urychluje dopravu ve směru na Brno, Přerov a Hranice na Moravě. V listopadu 2007 byla do provozu uvedena další 5 km dlouhá část tohoto obchvatu, která převádí zejména tranzitní dopravu ve směru Mohelnice – Hradec Králové. Obchvat je součástí budoucí 173 km dlouhé rychlostní komunikace R 35 Hradec Králové – Lipník nad Bečvou. Mezinárodní silnice E 462 zajišťuje severojižní spojení Polska s Moravou a Rakouskem. Napojením rychlostní komunikace R 46 na dálnici D 1 ve Vyškově je zabezpečeno dopravní spojení s Brnem a další pokračování na Prahu (dálnice D 1) a Bratislavu (dálnice D 2).

Olomouc je důležitým železničním uzlem s hlavním nádražím v blízkosti centra města. V budově hlavního nádraží se nachází ČD Centrum, poskytující nadstandardní služby cestujícím. Železniční doprava ve městě je součástí pěti tratí ČD, včetně přímé trasy na Prahu. Železniční trať je modernizována výstavbou spojovacího ramene I. a II. koridoru Česká Třebová-Olomouc-Přerov. Mezi významné železniční tratě patří trať 270 Olomouc směr Přerov, Ostrava, 270 Olomouc směr Zábřeh, Praha, 275 Olomouc směr Senice na Hané, Prostějov, 290 Olomouc směr Šternberk, Šumperk, 301 Olomouc směr Prostějov, Nezamyslice a 310 Olomouc směr Krnov, Opava.

Veřejná hromadná doprava je realizována formou Integrovaného dopravního systému Olomouckého kraje (autobusy, tramvaje, včetně nízkopodlažních vozů pro tělesně

postižené), zakoupenou jízdenku lze použít pro jízdu tramvají i autobusem. Doprava v Olomouci je pokryta převážně tramvaji a autobusy, které mají hustou dopravní síť. Mezi dopravce v Olomouci patří Dopravní podnik města Olomouce, a. s. a Connex Morava, a. s. Mimo integrovaný dopravní systém zajišťují veřejnou dopravu další soukromí dopravci.

Veřejné mezinárodní letiště Olomouc pro letouny kluzáky, vrtulníky, ultralehká letadla, volné balony a vzducholodě leží 3,8 km západně od středu města. Provozovatelem letiště je Magistrát města Olomouce – odbor dopravy, správa letiště. Letiště má travnatý povrch a dráhu dlouhou 800 m, která je využívána jen pro sportovní létání. [23, 24]

Možnosti ubytování

Poskytování ubytovacích služeb je významným předpokladem rozvoje cestovního ruchu. Pro návštěvníky turistických regionů jsou v první řadě důležité možnosti ubytování. Olomoucký okres nabízí poměrně rozsáhlé ubytovací kapacity v kategoriích od turistické ubytovny až po hotely ****.

Z hlediska cenové relace ubytování lze říct, že v rámci regionu lze nalézt ubytování od 110 Kč za osobu a noc až po 2 800 Kč. Ubytovací kapacita se pohybuje od 16 osob do 332 osob a z pohledu vytíženosti lze konstatovat, že průměrná vytíženost lůžkové kapacity za rok 2009 je 30, 4 %. Podle údajů zjištěných z Českého statistického úřadu můžeme konstatovat, že vytíženost lůžkové kapacity projevuje mírný růst.

V tabulce č.1 uvádím příklady nejznámějších hotelů a penzionů v Olomouci a ceny jednolůžkového pokoje za noc.

Tab. č. 1.1: Hotely a penziony v Olomouci

Název	Místo	Cena jednolůžkového pokoje
Businnes Hotel Alley ****	Olomouc	2 800,- Kč
Hotel Hanácký dvůr ***	Olomouc	1 100,- Kč
Penzion Křivá ****	Olomouc	1 450,- Kč
Penzion Na Hradě ****	Olomouc	1 590,-Kč

Možnosti stravování

Samostatnou formou cestovního ruchu je také gurmánský turismus, kdy lidé jezdí za ochutnávkami místních specialit, ale zároveň i příjemným doplňkem na jejich cestách za poznáním přírodních a kulturních atraktivit. Proto je vysoká úroveň stravovacích služeb předpokladem a zárukou spokojenosti hosta. Každé místo má svou nezaměnitelnou kulturu stravování, a ne jinak je tomu i v Olomouci a v jeho blízkém okolí. I ten nejnáročnější gurmán může ochutnat národní a místní speciality, které jsou ve velké oblibě místních obyvatel i cizinců.

Město Olomouc je podle mého názoru dostatečně vybavené stravovacími zařízeními. V ostatních oblastech okresu Olomouc jsou k dispozici vesměs jen hostince, obsluhující především místní klientelu. Výjimkou jsou města Šternberk a Uničov, kde se už mírně rozvinul cestovní ruch.

V městě Olomouc je 39 stravovacích zařízení a z toho je 16 zařízení s označením restaurace. Z nich největší kapacitu mají restaurace Švejk U Mačáků a U Kejklíře. Tyto restaurace nabízejí speciality na grilu, speciality staročeské a české kuchyně. Olomouc disponuje pivnicemi mezi které např. patří Svatováclavský pivovar v Olomouci, pivovar v Litovli a nacházejí se zde také kavárny a vinárny.

Informační centra

V okrese se 5 informačních center. Informační centrum slouží turistům k lepší orientaci ve městech a v jejich okolí, poskytuje také informace o dopravních spojkách, ubytování, stravování, kulturním a sportovním vyžití. Nacházejí se v Olomouci, ve Šternberku, v Uničově, v Litovli a v Moravském Berouně. Liší se provozní dobou, která je jiná během roku a v sezónu. Dále uvádím popis informačního centra Olomouc, které je největší a Litovel, kde je zvláštní, protože zřizovatelem je CK BAVI.

Informační centrum Olomouc

Nachází se v podloubí radnice na Horním náměstí a informace poskytuje denně od 9:00 do 19:00 hod. Mezi služby, které nabízí patří turistické informace o Olomouci a jejím okolí, vyhledávání dopravních spojů, prohlídky radnice a výstup na věž, rezervace

ubytování, organizace pobytových zájezdů, informace o programech olomouckých divadel, kin, muzeí a galerií, prodej suvenýrů a publikací o městě a regionu Haná, prodej map města a okolí, informace o činnosti Magistrátu města Olomouce. Dále také prodává Olomouc region Card. Je to turistická slevová karta, která poskytuje slevy při prohlížení Olomouce a okolí. Zakoupením karty je možné zajistit vstupy zdarma a atraktivní slevy do muzeí, galerií, hradů, zámků, bazénů, restaurací a dalších zajímavých objektů. V turistické sezóně je v provozu informační centrum u Zoo na Svatém Kopečku. Provozní doba je od 15. května do 15. září a to od 9:00 do 17:00 hod. Turistické informace, informace o městě, akcích a ubytování poskytuje také informační kancelář ČD centra v objektu hlavního nádraží. [21]

Informační centrum Litovel

Nachází se na náměstí Přemysla Otakara a je otevřeno od pondělí do pátku od 8:30 do 17:00 hod. V sezóně (červen – září) je otevřeno i v sobotu. Poskytuje informace o městě Litovli a jeho okolí, zajišťuje průvodcovské služby po městě i okolí, zajišťuje výstup na radniční věž s vyhlídkou, prodej map a turistických materiálů a další suvenýry. Poskytuje informace o ubytování, turistických možnostech, kulturních a sportovních akcích ve městě a plní další funkce dle činnosti informačních center. Zřizovatelem informačního centra je Cestovní kancelář BAVI. [22]

3.5 Památky v okrese Olomouc

Téměř tisíciletá historie města Olomouce činí jeden z největších památkových skvostů republiky, který svou významností těsně následuje hlavní město Prahu. Nejvýznamnější z nich je Sloup Nejsvětější Trojice, památka zapsaná do Seznamu světového kulturního a přírodního dědictví UNESCO. Dále několik církevních a kulturních památek, mezi které patří kláštery, kostely, poutní místa, hrady, zámky a muzea, např. klášter Hradisko v Olomouci, bývalý Augustiniánský klášter ve Šternberku, kostel sv. Mořice, kostel sv. Michala a katedrála sv. Václava v Olomouci, kostel sv. Filipa a Jakuba v Litovli, kostel Nanebevzetí Panny Marie ve Šternberku.

Jedno z nejznámějších poutních míst je bazilika minor Navštívení Panny Marie na Svatém Kopečku (v roce 1995 byl chrám při návštěvě papeže Jana Pavla II. povýšen na baziliku minor). Dalším poutním místem je kostel Navštívení Panny Marie v Dubu nad Moravou.

Nejznámějším hradem je Bouzov, kde se natáčela řada českých i zahraničních filmů, dále hrad Šternberk (dříve umístěno muzeum hodin) a olomoucký Přemyslovský hrad. Jako jeden z nejznámějších zámků je zámek Náměšť na Hané, zámek v Úsově a v Bílé Lhotě.

Velmi silný potenciál představují muzea, kde dominantní postavení zaujímá Muzeum umění Olomouc, zvláště jeho Arcidiecézní muzeum, Vlastivědné muzeum v Olomouci, muzeum Fortů v Křelově, muzeum Veteránů ve Slatinicích (sbírka historických automobilů a motocyklů, všechny pojízdné) a Muzeum v Litovli (slouží ke krátkodobým výstavám).

K vojenským a technickým památkám lze zařadit Olomoucké hradby, Terezkou bránu, Vodní kasárna, Tereziánskou zbrojnici, orloj, zvony sv. Václava a zvony na radnici v Olomouci, budova bývalé dobytčí tržnice, kašny na náměstí v Olomouci, Forty - středověká opevnění a pevnosti, městské hradby v Litovli a v Uničově, mlýny a pivovar v Litovli, objekty cihelen (Nemilany a Litovel), vodní elektrárny (Bílá Lhota, Litovel), silniční most a papírna v Litovli. [2, 34]

4 Technické památky v cestovním ruchu

V této kapitole uvedu několik definicí technických památek a jejich členění do osmi kategorií.

4.1 Definice technické památky

Pojem technická památka má mnoho definicí, mnoho autorů se těmito definicemi zabývá. Z těchto definicí jsem si některé vybrala a zde je uvádím. M. Pásková ve svém výkladovém slovníku definuje technickou památku jako stavbu, technické zařízení nebo technické řešení jedinečné nebo zajímavé svým provedením, vztahem k okolním stavbám, velikostí, historickým nebo současným významem, designem a stávající se tak cílem pro návštěvníky. Jedná se např. o mosty, tunely, mlýny vodní i větrné, těžní věže, železniční viadukty, železné hamry, kanály vedoucí po mostě aj. Obdobným pojmem je technická památka, stavba, technické zařízení nebo technické řešení již nevyužívané, zajímavé svým provedením, umístěním, zachovalostí, slohem.“ [16]

P. Holman v knize Památková péče na Moravě popisuje technickou památku jako soubor věcí movitých i nemovitých. Může jít o doklady, které dokumentují vývoj techniky a výroby od nejstarších dob až po současnost. Technické památky dnes můžeme považovat za celosvětový fenomén. Hovoří o tzv. industriální kultuře. Doklady o vývoji techniky a její současnosti jsou pro návštěvníky velkým lákadlem, ale na druhé straně ochrana technických památek je velkým problémem, protože zachovat celé průmyslové areály je problém. [12]

Dále se technickou památkou rozumí jedinečné nebo typické hmotné pozůstatky, které dokládají vývoj techniky a její úroveň v určitých historických podmínkách. Podle povahy pak technické památky členíme na movité a nemovité a dále další členění je podle jednotlivých druhů výrobních odvětví. [9] Technickou památkou rozumíme lidská díla, která dokládají vývoj techniky, vědy a výroby v historii společnosti a jejichž kulturní hodnota je takového stupně, že je v zájmu společnosti jejich trvalé uchování. Technické památky zaujímají významné místo mezi ostatními kulturními památkami a jsou nedílnou součástí našeho kulturního dědictví. [11]

Hlavní rozdělení technických památek je podle povahy, a to na movité a nemovité. Mezi movité patří zařízení a stroje a do nemovitých výrobně technické stavby (mosty, tunely, budovy). Dalším rozdělením se zabývá V. Lednický a J. Mazáč. Rozdělení těchto autorů se liší.

Rozdělení technických památek podle oborů lidské činnosti může mít různou podobu. J. Mazáč jednotlivé profilové obory člení následovně: architektura industriálních staveb, doprava, dřevo a jeho zpracování, elektroenergetika, elektrotechnika, hornictví, hutnictví, chemický průmysl, keramika a porcelán, knihařství a polygrafické techniky, koželužství a kožedělný průmysl, lázeňství, mincovnictví, papírenství, plynárenství, poštovníctví, potravinářství, sklenářství, slévárenství, strojírenství, textilnictví, věda aplikovaná, vodohospodářství a vojenství. [11]

Jiné členění uvádí V. Lednický. Dělí památky podle druhů takto: památky hornictví a hutnictví, památky na zpracování zemědělských produktů, technické památky textilní výroby, památky výroby sklářské a keramické, památky vodárenství, památky komunikačního a vodního stavitelství, pevnostní stavby. [9]

4.2 Členění technických památek

Při členění technických památek v okrese Olomouc jsem čerpala z knihy od V. Lednického a z časopisu COT Business a následně jsem vytvořila 8 kategorií technických památek členěných podle druhů. Technické památky nejsou stejnorodé povahy a každý druh má své zvláštní rysy dané jejich výrobním účelem:

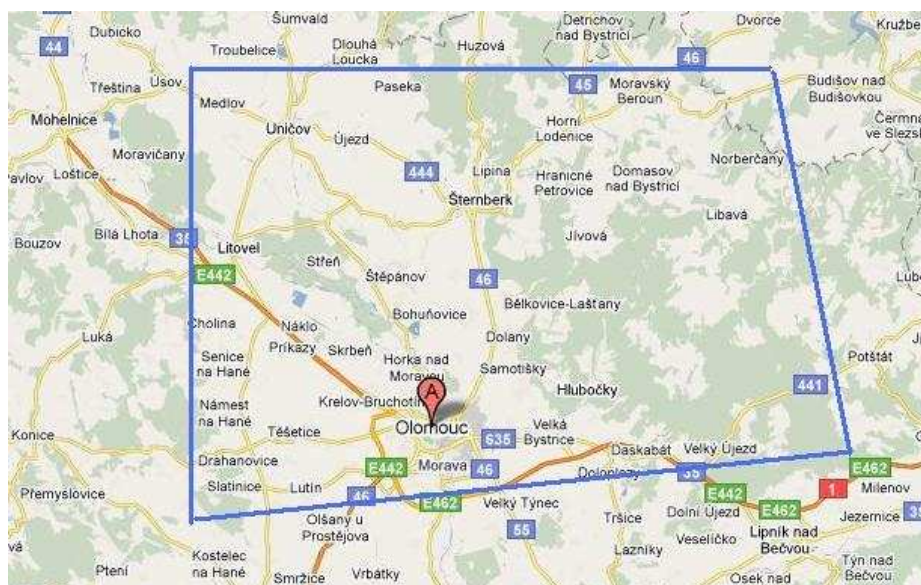
- a) *Památky hornictví a hutnictví* – dobývání a zpracování ložisek nerostných surovin patří k nejstarším oborům, které od pravěku vytvářely základní podmínky pro vývoj společnosti. Bohužel důlní budovy, dokládající rozvoj průmyslového dolování v našich zemích podlehly modernizaci nebo byly strženy. Památky hutnictví dokumentují výrobní proces od pravěku k dnešku. Archeologické výzkumy odkryly v českých zemích velkou řadu redukčních pecí z pravěku i z pozdějších dob. Na území okrese Olomouc se nachází vápencová pec Bouzov.

- b) *Památky na zpracování zemědělských produktů* – tyto památky tvoří nejpočetnější skupinu mezi nemovitými památkami. Patří mezi ně mlýny, ať už větrné nebo vodní. U vodních mlýnů se zachovalo nejen technologické vybavení, ale i původní obydlí. Větrné mlýny byly buď zděné nebo válcové s otáčivou střechou nebo dřevěné, celootáčivé. Mezi památky zemědělské výroby patří památky pivovarnictví. V okrese Olomouc se nachází tyto památky: mlýny v Litovli (Pušmýl a mlýn pana Svatopluka Staroštika) a pivovar v Litovli a větrný mlýn v Libavě.
- c) *Památky výroby keramické* – patří sem výroba stavebních hmot a objekty cihelen, které jsou v některých případech opuštěné a v desolátním stavu. V okrese Olomouc jsou dvě cihelny, a to v Nemilanech a v Litovli.
- d) *Památky vodárenství* - mezi tyto památky řadíme vodárenské provozy včetně gotických kašen a také renesanční a barokní městské vodárenské věže. Mezi tyto památky se řadí kašny v Olomouci.
- e) *Památky vodního a komunikačního stavitelství* – Jsou to dochované technické památky. Kamenné a dřevěné mosty svědčí o vysoké úrovni našeho mostního stavitelství, ale i o bohaté tradici. Do této skupiny památek jsou zařazeny i vodní elektrárny. Mezi tyto památky v okrese Olomouc patří: Chválkovice – vodárna, vodní elektrárna a silniční most v Litovli, vodní elektrárna v Bílé Lhotě a Čertův most v Třesíně.
- f) *Pevnostní stavby* – patří sem opevnění měst, které je tvořeno hradebními soustavami, které se zachovalo v různé kvalitě i v různém rozsahu. Mezi pevnostní stavby patří: Olomoucké hradby, Terežská brána, Vodní kasárna, forty, městské hradby v Litovli a v Uničově.
- g) *Památky papírenství* – mezi tyto památky patří výroba papíru. V okrese Olomouc byla pouze jedna papírna a to v Litovli.
- h) *Památky stavebního charakteru* – mezi tyto památky patří zvony v kostelech, orloj a také různé budovy. V okrese Olomouc se k těmto památkám řadí: zvony na radnici, zvony v kostele sv. Václava, orloj, budova bývalé dobytčí tržnice. Všechny tyto památky jsou v Olomouci.

5 Technické památky okresu Olomouc a jejich současné využití

V okrese Olomouc, jak jsem uvedla již výše se nacházejí technické památky různých kategorií. Nejvíce technických památek se nachází ve městech. Např. v Olomouci patří mezi technické památky forty, Olomoucké hradby, Terežská brána, Vodní kasárna, zvony na radnici, zvony v kostele sv. Václava, orloj, budova bývalé dobytčí tržnice, a kašny na náměstí. Poblíž Olomouce ve Chválkovicích se nachází vodárna, dále v Nemilanech je to cihelna a fort, v Křelově jsou to dva forty, v Bystrovanech, Chválkovicích, Neředíně, Lazcích a v Radíkově jsou to forty. V Litovli jsou technické památky, mezi které patří papírna, cihelna, vodárna, svatojánský most, městské hradby a v Uničově jsou to pouze železoruční revír a městské hradby. Poblíž Bouzova se nachází vápencová pec, Čertův most a vodní elektrárna Bílá Lhota.

Obr. č. 5.1 Mapa zkoumaného území

Zdroj: <http://www.google.cz/maps>, vlastní zakreslení zkoumaného území

Významnou složkou historické krajiny jsou technické památky, které se stávají motivem účasti na cestovním ruchu, je nutné o ně pečovat a hledat nové možnosti jejich využití. U nemovitých památek je možné jejich využití po rekonstrukci objektu nebo přestavby na muzea, hotely, restaurace nebo zábavní zařízení. Prohlídky historických provozů s uchováním původního zařízení mohou upoutat pozornost návštěvníků.

Velmi přitažlivými objekty jsou památky vojenského původu, které byly postupně devastovány a dříve ochraňovaly lidské životy. Využití těchto pevností je především v konání vojenských akcí, které jsou stále více navštěvovány. Pevnůstky mohou také sloužit jako muzea. Zajímavými atraktivitami pro turisty jsou také technické památky potravinářského průmyslu, mezi které patří pivovary. Zajišťují produkci i ochutnávku různých specialit.

Technické památky patří, bohužel, mezi málo známé a prezentované i když jsou nedílnou součástí naší historie. Důvodů je mnoho, většinou je to špatný technický stav a špatná přístupnost nebo také osobní vlastnictví.

Předcházejí členění technických památek podle druhu uvádím na konkrétních příkladech v okrese Olomouc. Rozhodla jsem se pro vytvoření celkové tabulky, kde jsou všechny technické památky v okrese Olomouc, jejich přístupnost a majitelé a dále jsem vytvořila tabulky pro každou kategorii a popis lokalizace, charakteristiky, dostupnosti, přístupnosti a využití.

Tab. č. 5.1: Přehled technických památek v okrese Olomouc

Město	Technická památka	VP	VN	N	Po Do	Majitel		
						Město	Soukromá osoba	Stát
Olomouc	Budova bývalé dobytčí tržnice	x					x	
	Caesarova kašna	x				x		
	Fort Tabulový vrch		x				x	
	Fort XIII.	x					x	
	Herkulova kašna	x				x		
	Jupiterova kašna	x				x		
	Kašna Tritonů	x				x		
	Merkurova kašna	x				x		
	Neptunova kašna	x				x		
	Olomoucké hradby	x				x		
	Orloj	x				x		
	Terežská brána	x				x		
	Vodní kasárna	x					x	
	Zvony na radnici	x				x		
	Zvony v kostele sv. Václava	x				x		
Litovel	Cihelna		x			x		
	Městské hradby	x				x		
	Mlýn p. Svatopluka Starošíka				x		x	
	Mlýn Pušmýl		x				x	
	Papírna		x				x	
	Pivovar				x		x	
	Silniční most	x				x		
	Špitálský mlýn			x				
	Vodní elektrárna	x				x		
Uničov	Městské hradby	x				x		
	Železoruční revír	x					x	
Nemilany	Cihelna		x				x	
Třesín	Čertův most	x				x		
Radíkov	Fort č. II.	x					x	
Chválkovice	Fort č. II.		x					x
Bystrovany	Fort č. IV.		x				x	
Slavonín	Fort č. XI.		x				x	
Neředín	Fort č. XV.	x					x	
Křelov	Fort č. XVII.	x					x	
Křelov	Fort č. XX.				x		x	
Lazce	Fort č. XXII.		x				x	
Chválkovice	Parní čerpací stanice	x					x	
Bouzov	Vápencová pec	x				x		
Libavá	Větrný mlýn		x					x
Bílá Lhota	Vodní elektrárna		x				x	

Vysvětlivky:

VP – veřejnosti přístupná

VN – veřejnosti nepřístupná

N - neexistující

PoDo – po telefonické dohodě

5.1 Objekty památek hornictví a hutnictví

V této podkapitole uvádím památky hornictví a hutnictví, mezi které patří vápencová pec v Bouzově.

Tab. č. 5.1: Památky hornictví a hutnictví

Památky hornictví a hutnictví	
1. Vápencová pec	Bouzov

1. Vápencová pec

Lokalizace: Bouzov

Nachází se mezi obcemi Kovářov a Hvozdečko pod vrškem Rachava na Bouzovsku.

Charakteristika: Na přelomu 19. a 20. století byly u blízkého lomu zakládány šachtové vápencové pece. Pec je kruhovou stavbou z lomového kamene se šamotovou vyzdívkou. Pece této konstrukce byly značně úsporné, ale vyžadovaly velký podíl ruční práce a proto v konkurenci s velkými průmyslovými podniky zanikaly. Dochovaná pec je ojedinělou technickou památkou, která významně dokumentuje tradiční způsob drobné regionální výroby. Svažující terén byl zpevněn lomovým kamenem a byla tak vytvořena rampa pro dopravu. Pro zjednodušení dopravy byl z lomu k vápence položeny kolejnice. Na provozu vápenky se podílelo 6 dělníků. Pálení trvalo asi 4 dny a pálilo se zhruba 4x do měsíce. Po vypálení bylo vápno rozváženo zákazníkům v okolí. [37]

Dostupnost: Možný příjezd automobilem a parkování na přilehlé silnici. Nejbližší autobusová zastávka je 900 m (Bouzov, Kovářov).

Přístupnost: Volně přístupná.

Využití: Zachovala se pouze ve stavu zříceniny.

5.2 Památky na zpracování zemědělských produktů

V této podkapitole uvádím památky na zpracování zemědělských produktů, kde v Litovli jsou to mlýny a pivovar a větrný mlýn v Libavě.

Tab. č. 5.2: Památky na zpracování zemědělských produktů

Památky na zpracování zemědělských produktů	
1. Mlýn Pušmýl	Litovel
2. Mlýn pana Svatopluka Starošíka	Litovel
3. Pivovar	Litovel
4. Větrný mlýn	Libavá

1. Mlýn Pušmýl

Lokalizace: Litovel

Nachází se na ulici Pavlínka směrem na obec Tři Dvory.

Charakteristika: Mlýn Pušmýl vznikl k roku 1370, v letech 1562 - 1760 byl v majetku města, potom v soukromých rukou. V roce 1931 byl elektrifikován. Jeho posledním majitelem byl Evžen Vymětal. [6]

Majitel: Ing. Jiří Sedláček, fyzická osoba.

Dostupnost: Budova se nachází u cesty, je přístupná autem, pěšky i autobusem. Autobusová zastávka je přímo u bývalého mlýna, zastávka Pošmíl.

Přístupnost: Budova není veřejnosti přístupná.

Využití: Mlýn Pušmýl je stále využíváný, jsou v něm kanceláře stavební firmy Vymětal, s. r. o. a u mlýna je skladiště.

2. Mlýn pana Svatopluka Starošíka

Lokalizace: Litovel

Nachází se na Palackého ulici směrem z Olomouce na Uničov.

Charakteristika: První umělecký válcový mlýn, který se nyní jmenuje mlýn pana Svatopluka Starošíka, získal svou podobu počátkem 20. let 20. století a na svou dobu byl vybaven nejmodernější technologií. Slovo „umělecký“ v názvu značí právě tato strojní zařízení. Jeho historie sahá až do 16. století. [17]

Majitel: Svatopluk Starošík, fyzická osoba.

Dostupnost: Dostupný je automobilem a autobusem. Nejbližší zastávka MHD je na ulici Palackého asi 400 m.

Přístupnost: Bývá přístupný na světový den evropského dědictví a po předchozí dohodě i během roku.

Využití: Je stále v provozu. Nyní, ale nemá tolik zakázek jako dříve, protože již není tolik zemědělců, kteří by si nechali pomlít. Turbína stále funguje, uvnitř je skladiště, které se používá na mouku a různé krmiva.

3. Pivovar Litovel

Lokalizace: Litovel

Charakteristika: Litovel je historickým moravským městem s pivovarskou tradicí. Král Václav II. udělil městu v roce 1291 právo mílové, od té doby je zmínka o vaření piva. Dříve se pivo vařilo v právovárečných domech a v roce 1770 byl postaven společný pivovar se sladovnou. Významnou událostí bylo otevření rolnického akciového pivovaru se sladovnou, který byl v roce 1893 slavnostně otevřen. Díky své kvalitě proniklo pivo až za hranice hanáckého regionu a v období první republiky se mu říkalo Moravská Plzeň. Pivo má vysokou kvalitu a již několikrát bylo oceněno odborníky z oboru pivovarnictví. Při státních návštěvách naší republiky zahraničními hosty je podáváno právě Královské pivo Litovel. [6]

Majitel: Pivovar Litovel, a. s.

Dostupnost: Pivovar se nachází u hlavní cesty, která vede do města a je velmi dobře vidět. Je dostupný automobilem, pěšky i autobusem. Autobusová zastávka je 100 m (Litovel, Palackého).

Přístupnost: Pivovar je přístupný v pracovní dny, a to po telefonické dohodě alespoň týden dopředu.

Využití: Pivo se zde vaří stále za použití tradiční české technologie. Součástí pivovaru je měděná varna, která je skvostem českého pivovarnictví. Doplňuje ji klasická spilka a ležácký sklep. V 90. letech byl pivovar modernizován, na tradiční technologii, která je nezbytná pro výrobu pravého českého piva, navázala nová lahvárenská linka, filtrační stanice a stáčírna sudového piva. Pivo bylo v minulosti i v posledním období několikrát vysoce oceněno odborníky z oboru pivovarnictví na nejprestižnějších výstavách a soutěžích u nás i v zahraničí. Exportuje se do mnoha zemí světa: USA, Kanady, Švédska, Finska, Německa, Polska, Itálie, Řecka, Ruska a dalších.

4. Větrný mlýn Libavá

Lokalizace: Libavá

Mlýn se nachází ve Vojenském újezdu Libavá, uprostřed města Libavá.

Charakteristika: Mlýnu se říkalo Seidlerův, jeho rok založení není přesně znám. Z roku 1875 pochází první zpráva, že mlýn je již v provozu. V roce 1955 je mlýn ve špatném stavu, následkem bylo působení Československé i Sovětské armády. Před rokem 1966 byl Seidlerův mlýn ruinou, po opravě v roce 1966 získal břidlicovou střechu, hladkou bílou fasádu a malé lopaty. [31]

Majitel: Vojenský újezd Libavá.

Dostupnost: Libavá je vzdáleno asi 24 km od Šternberka. Dostupná je autem i autobusem. Autobusová zastávka je 250 m (náměstí, linka č. 105).

Přístupnost: Mlýn je uzavřen, vnitřní zařízení se nedochovalo. Vojenský újezd je otevřen vždy 30. dubna, kdy je možné si mlýn z venku prohlédnout. Během roku je možnost vstupu pouze na povolení.

Využití: Mlýn není nijak využíván, protože stojí uprostřed Vojenského újezdu.

5.3 Památky výroby keramické

V této podkapitole uvádím památky výroby keramické, kam patří dvě cihelny, a to cihelna v Nemilanech a v Litovli.

Tab. č. 5.3: Památky výroby keramické

Památky výroby keramické	
1. Cihelna	Nemilany
2. Cihelna	Litovel

1. Cihelna Nemilany

Lokalizace: Nemilany

Nachází na okraji obcí Nemilany a Slavonín, asi 10 km od Olomouce.

Charakteristika: Stavba cihelny s oválným půdorysem začala v roce 1859, ve stejném roce byl postaven i komín, který je svým tvarem jedinečný v celé České republice. Přízemní dřevěná budova má šest větracích vikýřů, celá budova je obehnaná dřevěnou stříškou nesenou trámy. V letech 1883 až 1884 majitelé postavili nejmodernější kruhovou pec Hoffmannova typu s osmnácti zavážecími a vyvážecími otvory. [28]

Majitel: PROFI-TISK group, s. r. o.

Dostupnost: Příjezd automobilem možný přímo k cihelně. Autobusová zastávka se nachází 50 m (Slavonín, cihelna, č. 17).

Přístupnost: Cihelna není veřejnosti přístupná, nyní je v dezolátním stavu, bude rekonstruována na kanceláře. Aby rekonstrukce mohla začít, společnost čeká na stavební povolení od stavebního úřadu města Olomouc. Toto stavební povolení je zatím v jednání.

Využití: V roce 2005 společnost Profi-tisk group s.r.o. zakoupila výrobně skladovací halu v katastrálním území Slavonín. Tuto nemovitost společnost využívá k drobné výrobě a skladování. V budově nesmí být prováděna práce těžkých strojů a zařízení, protože tato oblast je blízko obytné části. Tento prostor nestačil, proto se společnost rozhodla v roce 2007 na základě kupní smlouvy od města Olomouc zakoupit přilehlý areál bývalé Slavonínské cihelny. Národní památkový ústav zařadil tuto technickou památku do seznamu ohrožených nemovitých kulturních památek ČR a zakázal tento prostor využít k výrobě a provozu těžké strojní techniky. Polygrafická činnost spadá do lehké výroby. Snahou společnosti je propojit stávající objekt haly s objektem bývalé Slavonínské cihelny v jeden funkční celek a zrekonstruovat prostory bývalé cihelny na lehký polygrafický provoz, který by značně rozšířil kapacity společnosti a umožnil vlastní výrobu doposud kooperovaných produktů. Společnost by zároveň získala odpovídající prostory pro umístění obchodního oddělení a administrativního sídla společnosti do vlastních prostor namísto dosavadního pronájmu.

2. Cihelna Litovel

Lokalizace: Litovel

Nachází se v místní části Litovle, Nasobůrky, asi 2 km od centra města Litovel.

Charakteristika: Do roku 1909 se cihly vyráběly ručně a rok poté byla postavena kruhová pec. Továrna vyráběla souběžně s cihlami i drenážní trubky a tašky. Cihly cihelna vyráběla až do konce 90. let 20. století, kdy byla výroba ekonomických důvodů zastavena. Kvalita jejích výrobků byla limitována přítomností malých kousků vápence, který při vypalování způsoboval praskání cihel. V kraji se dodnes říká „Jedna cihla, deset půlek, to jsou cihly z Nasobůrek. [17]

Majitel: Město Litovel

Dostupnost: Dostupná je automobilem i autobusem. Autobusová zastávka se nachází přímo u bývalé cihelny (linka č. 81).

Přístupnost: Objekt je veřejnosti nepřístupný.

Využití: Objekt, ve kterém se cihelna dříve nacházela stále stojí, ale postupně chátrá. Objekt není nijak využíván, pouze cihelnu připomíná.

5.4 Památky vodárenství

Mezi památky vodárenství patří kašny v Olomouci. Celkem se jich zde nachází šest, vybrala jsem si pouze tyto tři a to Caesarovu kašnu, Jupiterovu kašnu a kašnu Tritonů, které níže přiblížím.

Tab. č. 5.4: Památky vodárenství

Památky vodárenství	
1. Caesarova kašna	Olomouc
2. Herkulova kašna	Olomouc
3. Jupiterova kašna	Olomouc
4. Merkurova kašna	Olomouc
5. Neptunova kašna	Olomouc
6. Kašna Tritonů	Olomouc

1. Caesarova kašna

Lokalizace: Olomouc

Nachází se na Horním náměstí v Olomouci.

Charakteristika: Vznikla v roce 1725. Je jednou z nejznámějších a umělecky nejnáročnější kašen v Olomouci. Její sochařská výzdoba představuje bájného zakladatele města - císaře Gaia Iulia Caesara. Uprostřed nádrže je socha jezdce na koni, u nohou mu leží dvě mužské postavy a sedící pes. [26]

Majitel: Město Olomouc.

Dostupnost: Nejbližší zastávka tramvaje je 400 m od náměstí (tržnice, č. 1, 7). Autem je možné se dostat na parkoviště, které je asi 300 m od náměstí.

Přístupnost: Kašna je veřejně přístupná.

2. Jupiterova kašna

Lokalizace: Olomouc

Nachází se na Dolním náměstí v Olomouci.

Charakteristika: Byla dokončena jako poslední ze souboru olomouckých barokních kašen v roce 1735. Tvoří ji socha vládce bohů – Jupitera, svazkem blesků v pravici a orlem u svých nohou. [27]

Majitel: Město Olomouc.

Dostupnost: Nejbližší zastávka tramvaje je 300 m od náměstí (tržnice, č. 1, 7). Autem je možné zaparkovat na parkovišti, které je asi 200 m od náměstí.

Přístupnost: Kašna je veřejně přístupná.

3. Kašna Tritonů

Lokalizace: Olomouc

Nachází se na náměstí Republiky.

Charakteristika: Vznikla v roce 1709. Kašnu tvoří sousoší v nadživotní velikosti. Jsou to dva mořští muži – Tritóni, nesou na svých ramenech mušli s chlapcem a vodními psy. Dva delfíni po stranách plní funkci chrličů vody. [25]

Majitel: Město Olomouc

Dostupnost: Nejbližší zastávka tramvaje je 50 m (náměstí Republiky, č. 2, 4, 6). Autem je možné zaparkovat na parkovišti, které je asi 100 m.

Přístupnost: Kašna je veřejně přístupná.

5.5 Památky vodního a komunikačního stavitelství

Mezi památky vodního a komunikačního stavitelství patří vodní čerpací stanice ve Chválkovicích, vodní elektrárna v Litovli a v Bílé Lhotě, silniční most v Litovli a Čertův most v Třesíně.

Tab. č. 5.5: Památky vodního a komunikačního stavitelství

Památky vodního a komunikačního stavitelství	
1. Parní čerpací stanice	Chválkovice
2. Vodní elektrárna	Litovel
3. Silniční most	Litovel
4. Vodní elektrárna	Bílá Lhota
5. Čertův most	Třesín

1. Parní čerpací stanice Chválkovice

Lokalizace: Chválkovice

Objekt stojí u cesty z Chválkovic do Černovíra, v Černovířském lese.

Charakteristika: Teprve roku 1887 se podařilo v rozsáhlém území mezi Chválkovicemi a Černovířem zjistit vydatné ložisko kvalitní podzemní vody. Stavba byla zahájena na počátku roku 1889 a 15. prosince 1889 byla dokončena. Během krátké doby byla postavena jímací studna, kotelna se strojovnou ve Chválkovicích spolu příslušnými vodovodními jemy na území Olomouce. Nachází se zde dvě původní parní čerpací soustrojí. Jedná se o jedinou dochovanou parní vodárnu v České republice a zároveň jediné dodnes existující stroje z pražské Rustonky, které jsou stále umístěny v původním prostředí. Při povodních v roce 1997 byla zničena kotelna a demolován komín. Jedno čerpací soustrojí bylo rozebráno, vyčištěno, opraveno a znovu sestaveno. Soustrojí bylo nově spuštěno na podzim v roce 1998. Druhý stroj stále čeká na oživení. [6]

Majitel: Moravská vodárenská, a. s.

Dostupnost: Příjezd automobilem vzhledem k ochrannému vodárenskému pásmu zakázán, parkovat lze na Selském náměstí a v přilehlých ulicích Chválkovic. Nejbližší zastávka MHD Selské náměstí (autobusová linka 11) necelý kilometr východně. Přístupová cesta je vzhledem ke kvalitnímu povrchu hojně využívána cyklisty a bruslaři.

Přístupnost: Čerpací stanice bývá přístupná při příležitosti světového dne vody v polovině března.

Využití: Historická parní čerpací stanice se již nevyužívá.

2. Vodní elektrárna Litovel

Lokalizace: Litovel

Stojí na Nečízí, několik desítek metrů západně od kostela sv. Marka, pod přemostěním silnice II/449 (Dukelská ulice).

Charakteristika: Městský mlýn byl založen v roce 1287 na západním okraji města při ústí Nečíze do hradeb. V roce 1909 byl přestavěn na elektrárnu. V polovině 30. let 20. století došlo k částečné regulaci Moravy a spojením dvou říčních ramen byl získán silný tok pro městskou hydrocentrálu, která byla vybudována na místě mlýna. Elektrárna je v provozu a po rekonstrukci v roce 1987 má výkon 160 kW.[6]

Majitel: Město Litovel

Dostupnost: Příjezd automobilem i autobusem. Autobusové nádraží a železniční zastávka Litovel město se nacházejí asi 100 m jihozápadně.

Přístupnost: Pro veřejnost přístupná v den Evropského dědictví.

Využití: Rekonstrukce elektrárny proběhla v roce 2003 a dostala současnou podobu. Je v provozu a je funkční.

3. Silniční most Litovel

Lokalizace: Litovel

Nachází se 500 m od historického centra města.

Charakteristika: Kamenný most nad hlavním tokem Moravy pocházející z konce 16. století. Je nejstarším kamenným mostem na Moravě a po Karlově mostě a mostě v Písku i třetím nejstarším funkčním kamenným mostem v České republice. Stojí na 6 pilířích a uprostřed stojí socha sv. Jana Nepomuckého. Dlouhý je 60 m a je tvořen 6 kamennými klenbami. [34]

Majitel: Město Litovel

Dostupnost: Možný příjezd automobilem na náměstí, kde je možné zaparkovat a jít 300 m pěšky. Vzdálenost z autobusového nádraží je 400 m a z vlakového 500 m.

Přístupnost: Provoz na mostě je pouze v jednom směru - cesta z města. Pouze cyklisté mohou jezdit v obou směrech.

Využití: V roce 1998 - 1999 byl most rekonstruován a přiblížil se opět původní podobě, došlo ke zvednutí vozovky a barokní sochy. Záznam z průběhu rekonstrukce je možno shlédnout v muzeu v Litovli.

4. Vodní elektrárna Bílá Lhota – Nové Mlýny

Lokalizace: Bílá Lhota – Nové Mlýny

Nachází se na řece Moravě při silnici z Nových Zámků do Řimice.

Charakteristika: V 16. století, byl na pravém břehu řeky Moravy postaven vodní mlýn. V roce 1922 až 1923 byla na místě mlýna vybudována vodní elektrárna, která je technickou památkou. Postavena byla podle projektu Bohuslava Fuchse. Součástí elektrárny je hala, pevný jez s propustí pro velké vody, náhonu se třemi stavidly a odpadního kanálu. [37]

Majitel: Soukromá osoba.

Dostupnost: Příjezd automobilem i autobusem. Autobusová zastávka se nachází 200 m (Bílá Lhota, náměstí, linka č. 85).

Přístupnost: Veřejnosti nepřístupná.

Využití: Vodní elektrárna je stále funkční i s některým původním technickým vybavením, např. generátorem firmy Křižík z roku 1922 poháněný Francisovou turbínou.

5. Čertův most Třesín

Lokalizace: Třesín

Nachází se 2 km od obce Mladeč.

Charakteristika: Jedná se o jedno ze zajímavých míst, plných legend a tajemství, které se nachází nedaleko Litovle. Tato lokalita se nazývá jako Třesín a jednou z velkých zajímavostí je zdejší tzv. Čertův most. Jedná se o skaliska, které stojí naproti sobě a jsou spojena kamenným mostem. Váže se k nim pověst o dvou bratrech – Matěji a Janovi a jejich nesplnitelné sázce, že jeden z nich vybuduje mezi skalisky za pouhých 24 hodin most. Bratr požádal o pomoc čerta a upsal se mu krví, proto se místo nazývá Čertův most. [30]

Dostupnost: Možný příjezd automobilem i autobusem. Autobusová zastávka se nachází 1000 m (Měrotín, rozc. Mladeč, linka č. 85).

Přístupnost: Volně přístupné.

Využití: Prochází zde naučná stezka, která začíná a končí na návsi v Mladči. Stezka vede po červené a dále po modré turistické značce. Vede převážně po lesních neupravených cestách, které nejsou vhodné k procházení po deštích a za sněhu. Cesta je vhodná pro pěší a trvá dvě hodiny.

5.6 Pevnostní stavby

Olomouc je městem s bohatou historií, které sehrálo nejednou v dějinách významnou úlohu, součástí této historie je také opevnění města měnící se s vývojem politických událostí a vývojem vojenské techniky a taktiky obrany. Vybudované obranné forte, které sloužily pro obranu města jsou označeny římskými číslicemi a postupně byly likvidovány a zachovaly se pouze forte č. II., IV., XIII, XV, XVII, XX, XXII. Některé z těchto fortů níže charakterizují a v příloze č. 1 uvádím mapu fortů.

Tab. č. 5.6: Pevnostní stavby

Název	Místo	Přístupnost
1. Fort č. I	Černovír	neexistující
2. Fort č. II	Chválkovice	vlastní armáda
3. Fort č. III	Chválkovice – Na Štěrku	neexistující
4. Fort č. III. a	Chválkovice - Čtvernohy	neexistující
5. Fort č. IV	Bystrovany	existující
6. Fort č. IV. a	Bystrovany	neexistující
7. Fort č. V	severně od Holice	neexistující
8. Fort č. V. a	Severně od Holice	neexistující
9. Fort č. VI	Holice	neexistující
10. Fort č. VII	Luční rybník	neexistující
11. Fort č. VIII	u cesty na Nové Dvory	neexistující
12. Fort č. IX	u cesty na Kožušany	neexistující
13. Fort č. X	Kožušany	neexistující
14. Fort č. XI	Slavonín – Kyselovská pevnůstka	existující
15. Fort č. XII	směr Prostějov, kopec Baba	neexistující
16. Fort č. XIII	Olomouc – Nová ulice	přístupné veřejnosti
17. Fort č. XIV	směr Prostějov, kopec Baba	neexistující
18. Fort č. XV	Neředín	přístupné veřejnosti
19. Fort č. XVI	od výstavby upuštěno	
20. Fort č. XVII	Křelov	přístupné veřejnosti
21. Fort č. XVIII	Dílový vrch	neexistující
22. Fort č. XIX	Křelov	neexistující
23. Fort č. XX	Křelov	existující
24. Fort č. XXI	od výstavby upuštěno	
25. Fort č. XXII	Lazce	existující
26. Fort č. II Radíkov	Radíkov	přístupné veřejnosti
27. Fort Tabulový vrch	Olomouc	existující

1. Fort č. II Chválkovice

Lokalizace: Chválkovice

Nachází se u cesty směrem na Šternberk.

Charakteristika: Fort vybudovaný v letech 1854 – 1857 na kruhovém půdorysu. Typologicky patří k fortům č. XX. v Křelově a č. XXII. v Lazcích. Vlastní centrální objekt je ve tvaru prstence s vnitřním nádvořím, směrem k Olomouci uzavřeným mohutnou zdí s vjezdovou branou a ochozem. Stavba je cihlová, část podezdívek je z lomového kamene. [15]

Majitel: Armáda České republiky.

Dostupnost: Příjezd možný automobilem, kde se dá v přilehlých ulicích zaparkovat. Autobusová zastávka je vzdálena 200 m (Selské náměstí, č. 13).

Přístupnost: Veřejnosti nepřístupný. Možnost obhlédnout ze všech stran.

Využití: Využívá armáda České republiky.

2. Fort č. XIII. Nová ulice

Lokalizace: Olomouc Nová ulice

Nachází se na ulici I.P. Pavlova.

Charakteristika: Fort se nachází v Olomouci na Nové ulici. Byl vybudován v letech 1851 – 1854 a svým řešením je unikátní v habsburské monarchii. Za druhé světové války bylo u objektu popraveno 17 českých vlastenců, kteří se pokusili v obci Kožušany o povstání. [35]

Majitel: Soukromá osoba.

Dostupnost: Příjezd automobilem k objektu. Nejbližší autobusová zastávka je 600 m (Horní Lán, č. 21).

Přístupnost: Přístupný po telefonické domluvě.

Využití: V současné době prodělává rekonstrukci, při které probíhají opravy střech včetně zemního nadekrytí, opravy nástupních prostor - nádvoří současně s rekonstrukcemi původních štětových kamenných dlažeb, rekonstrukce dělostřeleckých postavení do podoby v jaké byly při armování pevnosti v roce 1866, rekonstrukce interiérů. Do roku 1998 byl objekt využíván Armádou České republiky jako muniční skladiště. V budoucnu by měl objekt sloužit jako vojenské muzeum mapující události které se přímo dotkly regionu, expozice by měly obsahovat informace a exponáty za období od roku cca 1840 do dnešní doby. V budoucnu by se zde měl nacházet hostinec s možností ubytování.

3. Fort XV. Neředín

Lokalizace: Olomouc Neředín

Nachází se na tř. Míru, cesta která vede do města.

Charakteristika: Byl vybudován v letech 1850 – 1854 na půdorysu pětiúhelníku. Je typologicky shodný s forty v Křelově, Nové Ulici a Slavoníně. Vlastní centrální stavba je na půlkruhovém půdorysu se středním dvorem a s vybíhajícím křídlem ve tvaru podkovy, rovněž se středním dvorem orientovaným k Olomouci. Stavba je z cihlového zdiva, dvoupodlažní. [15]

Majitel: Občanské sdružení Paintball Game Olomouc.

Dostupnost: Možný příjezd automobilem k objektu. Nejbližší tramvajová zastávka je 350 m (Neředín – Krematorium, č. 2 a č. 7). Autobusová zastávka je vzdálena 400 m (Neředín – Krematorium, č. 26 a č. 41).

Přístupnost: Okolí pevnosti volně přístupné, uvnitř je paintballové hřiště, které je přístupné po předchozí dohodě.

Využití: Informace jsem čerpala z internetových zdrojů. Okolí pevnosti je volně přístupné. Uvnitř pevnosti se nyní nachází paintballové hřiště. Provozuje ho Občanské sdružení Paintball Game Olomouc.

4. Fort XVII. Křelov

Lokalizace: Křelov

Nachází se za Křelovem u zahrádkářské osady.

Charakteristika: Pevnost se nachází v Křelově a jednou z nejzachovalejších součástí císařského systému opevnění města Olomouce. Byla postavena mezi lety 1850 – 1854. Areál má asi 60 000 m². Stavební provedení fortu je velmi blízké pevnostem v Krakově, které vznikaly ve stejném období. Hlavním obraným těžištěm tohoto objektu je mohutný zemní val, na němž byla rozmístěna těžká dělostřelecká výzbroj. Vnitřek je tvořen kasematami pro ukrytí obránců a bezpečné uložení zásob. [35]

Majitel: Soukromá osoba.

Dostupnost: Příjezd automobilem přímo k objektu. Nejbližší autobusová zastávka je 800 m (Křelov-Břuchotín, náves, linka č. 71).

Přístupnost: Fort je přístupný v návštěvních hodinách v letní sezoně.

Využití: Fort poskytuje 60 000 m² a záleží jen na každém jak tuto plochu využije. Uvnitř objektu se nachází nové sociální zařízení a v budoucnu se plánuje zprovoznění podzemních prostor a soukromé vinárny. Soukromý areál Fortu je možné využít ke společenským, firemním nebo také kulturním akcím. Je také možnost zajistit ubytování, cateringové služby a dle přání také doprovodný program. Celý prostor je bezbariérový, a jedná se tak o první památkově chráněný objekt tohoto druhu, který umožňuje návštěvu a trávení volného času i handicapovaným osobám.

5. Fort XX. Křelov

Lokalizace: Křelov

Nachází se na ulici Družby národů.

Charakteristika: Fort pochází z let 1854 – 1857. Vlastní centrální objekt je ve tvaru prstence s vnitřním nádvořím směrem k Olomouci uzavřeným mohutnou zdí s vjezdovou bránou a ochozem. Stavba je postavena z cihel barokního formátu a z kamene. Vstup je umístěn uprostřed týlové stěny a byl zajištěn padacím mostem. Na fasádě nádvoří je zachován fragment slunečních hodin. [15]

Majitel: Soukromá osoba, p. Kučerka.

Dostupnost: Příjezd automobilem možný přímo k objektu. Nejbližší autobusová zastávka je 1400 m (Olomouc, motel Prachárna, linka č. 71).

Přístupnost: Po domluvě možné do objektu nahlédnout, i z venku je pěkně do objektu vidět.

Využití: Fort je docela zachovalý i přesto, že ho používala sovětská armáda a poté výrobní družstvo Jednota jako sklady. Nyní v objektu sídlí soukromá firma.

6. Fort č.II Radíkov

Lokalizace: Radíkov

Nachází se na ulici Na Pevnůstce.

Charakteristika: Pevnost se nachází v Radíkově, výstavba začala v letech 1871 – 1876. Do roku 1876 se podařilo radíkovský fort z větší části vybudovat, ale nikoli zcela dokončit. Jeho nepravidelný 6ti úhelníkový půdorys lze rozdělit na dvě části – na bojový prostor na obvodovém zemním valu a na týlovou část obsahující za sebou dva obdélníkové kasematové trakty. Jedná se o unikátní pevnostní objekt, který se dochoval v jediném exempláři na území ČR. [35]

Majitel: Občanské sdružení Radíkov.

Dostupnost: Příjezd automobilem přímo k objektu. Nejbližší autobusová zastávka je 600 m (Radíkov, č. 11).

Přístupnost: Přístupný v návštěvních hodinách, mimo návštěvních hodin po telefonické dohodě.

Využití: V areálu jsou pořádány různé akce a to od června do října. Proběhl zde sraz vojenských historických vozidel. I v letošním roce budou pořádány akce např.: střelba ze vzduchovek, hledání pokladu pomocí detektoru kovu. Provádí také celodenní akce pro školní mládež, součástí jsou různé hlavolamy a testy, opékání. V areálu fortu provozuje soukromá firma jízdu na koních.

7. Fort Tabulový vrch

Lokalizace: Olomouc

Nachází se v areálu Fakultní nemocnice Olomouc.

Charakteristika: Fort byl vybudovaný v letech 1839 – 1846. Byl vybudovaný na půdorysu pětiúhelníku, jehož vrchol protažený do obdélné bašty se obrací k jihozápadu a základna, zesílená protaženými půlkruhovými baštami je orientována k městu. Jedná se o kasárenský objekt, který je chráněný hlavním valem, kasematním valem a příkopem. Přes příkop vede most na kamenných pilířích. Má náslechové chodby. [15]

Majitel: Fakultní nemocnice Olomouc.

Dostupnost: Možnost příjezdu automobilem a zaparkování na blízkém parkovišti. Nejbližší autobusová zastávka je 200 m (Fakultní nemocnice ortopedie, č. 42)

Přístupnost: Veřejnosti nepřístupný.

Využití: Nyní tento fort má nemocnice v bezúplatném pronájmu od ministerstva obrany. Má být proveden bezúplatný převod tohoto fortu mezi ministerstvem obrany a ministerstvem zdravotnictví. V areálu fortu mají archiv spisů, které se týkají lékařství a provozu Fakultní nemocnice. Dokumentů je velké množství, proto se snažila nemocnice získat tento fort, který je v jejím areálu. Fort má pro skladování spisů vhodné podmínky.

5.7 Památky papírenství

V této podkapitole uvedu památky papírenství, mezi které patří pouze jedna technická památka, a to papírna v Litovli.

Tab. č. 5.7 Památky papírenství

Památky papírenství

1. Papírna

Litovel

1. Papírna Litovel

Lokalizace: Litovel

Nachází se v Litovli na ulici Studentů poblíž Gymnázia Jana Opletala.

Charakteristika: Historie výroby papíru sahá v Litovli do doby renesance. Výroba papíru na místě dnešního tzv. starého závodu papírny je od roku 1680. Patřila tehdy městu a vyráběla papír se znakem Litovle. Ruční výroba skončila v Litovli kolem roku 1860 a byla nahrazena výrobou strojní. Vyráběla se zde lepenka a balící papír. Koncem 20. let 20. století byla továrna rozšířena. Vyráběla balící papír včetně nepromastitelného, papír obálkový, plakátovací a pak i dehtovou lepenku. Dne 2. 12. 1982 byla výroba vlastního papíru v Litovli zastavena a postupně nahrazena výrobou dámských hygienických vložek a netkaných textilií. [17]

Majitel: Kimberly Clark, a. s.

Dostupnost: Veřejnosti nepřístupné.

Přístupnost: Možný příjezd automobilem i autobusem. Nejbližší autobusová zastávka je 500 m (Litovel, škola).

Využití: Po privatizaci přešla postupně továrna v roce 1996 pod americkou firmu Kimberly-Clark, která velkými investicemi do výstavby a technologických zařízení bývalou papírnu výrazně modernizovala. Firma zde vyrábí produkty pro zdraví a hygienu. Mezi které patří: toaletní papíry, ručníky, kosmetické kapesníčky, mýdla na ruce, osvěžovače vzduchu, dávkovače, utěrky pro opakované použití, ochranné oděvy, ochranu očí, respirátory a mnoho dalších.

5.8 Památky stavebního charakteru

V této podkapitole uvádím památky stavebního charakteru, kam patří orloj a budova bývalé dobytčí tržnice v Olomouci.

Tab. č. 5.8: Památky stavebního charakteru

Památky stavebního charakteru	
1. Orloj	Olomouc
2. Budova bývalé dobytčí tržnice	Olomouc

1. Orloj

Lokalizace: Olomouc

Nachází se na Horním náměstí v Olomouci.

Charakteristika: Po orloji v Praze je druhým monumentálním hodinářským a uměleckým dílem gotiky. Vznikl na počátku husitských válek a prošel za své existence velkými změnami a četnými úpravami, na nichž se podíleli různí hodináři, vědci a umělci. V roce 1945 byl německou armádou poškozen. To si vyžádalo opravu, která trvala až do roku 1955. Součásti z demontovaného orloje, jsou uloženy ve vlastivědném muzeu v Olomouci. [6]

Majitel: Město Olomouc.

Dostupnost: Nejbližší zastávka tramvaje je na Tržnici (č. 1 a č. 7), což je asi 400 m od náměstí. Autem je možné se dostat na parkoviště, které je asi 300 m od náměstí.

Přístupnost: Veřejně přístupný.

Využití: V současnosti jako i v minulosti slouží orloj jako městské hodiny a je v pohybu každý den v poledne.

2. Budova bývalé dobytčí tržnice

Lokalizace: Olomouc

Obchodní dům Senimo se nachází v Olomouci na Pasteurově ulici, u křižovatky na Špici, z centra směrem na Šternberk.

Charakteristika: Stavba byla realizována v letech 1898 – 1900 podle projektu stavebního rady Osthoffa z Berlína. Je to rozlehlá symetrická stavba se zvýšenou střední částí zastřešenou bazilikálně a s nižšími bočními přístavky. Dekor uplatněný na stavbě čerpá jak z neorománského pojetí, tak z neorenesance. Technická památka s nejrozsáhlejším zastřešeným prostorem ve městě byla v letech 1991 – 1993 rekonstruována na velkokapacitní obchodní dům. [15]

Majitel: Senimo, a. s.

Dostupnost: Příjezd autem přímo k obchodnímu domu, kde je velké parkoviště. Hlavní vlakové nádraží je 600 m. Nejbližší autobusová zastávka je 100 m (Olomouc Pasteurova, č. 14, 15, 21)

Přístupnost: Obchodní dům je otevřen od pondělí do neděle.

Využití: Technická památka s nejrozlehlejším zastřešeným prostorem ve městě byla v letech 1991 – 1993 rekonstruována na velkokapacitní obchodní dům Senimo. Obchodní dům nabízí široký výběr potravinového i nepotravinového sortimentu. Jsou zde sdruženy oblasti od potravin, teplé a studené kuchyně až po módu nebo hračky a domácí potřeby. Nechybí také pohodlné parkování kolem celého obchodního domu a bezbariérový přístup. Velmi těžké období zdolával obchodní dům Senimo při povodních v roce 1997, které postihly velkou část Moravy. Za třicet dnů velké dřiny všech zaměstnanců byl obchodní dům opět otevřen.

6 Presentace technických památek v okrese Olomouc

6.1 Propagační materiály

Památky mohou být prezentovány mnoha způsoby. V okrese Olomouc vydává propagační materiály Střední Morava – Sdružení cestovního ruchu. Většina těchto materiálů je přeložena do německého, anglického a polského jazyka. Sdružení cestovního ruchu vydává tyto propagační materiály:

- Střední Morava – Manuál pro touroperátory
- Střední Morava – Programy pro touroperátory
- Střední Morava – Zážitkový turismus
- Vyhlídkové plavby v Olomouci a okolí
- Vyber si svůj zážitek!
- Olomouc na kole s průvodcem
- Turistický průvodce
- Průvodce Moravy a Slezska

Propagační materiály jsou k dispozici jak v tištěné tak i v elektronické podobě na internetu. Na webových stránkách www.central-moravia.cz je umístěn elektronický turistický průvodce, který je rozdělen na dvě části. Jedna je věnována turistickému regionu Jeseníky a druhá turistickému regionu Střední Morava.

Propagační materiál o technických památkách v okrese Olomouc vydán není. Existují samostatné materiály o radnici, orloji, kašnách a fortech, ale ucelený materiál jsem nikde nenašla.

6.2 Internet

Podle mého názoru se význam internetu v poslední době zvyšuje a mnoho návštěvníků více využívá k nahlédnutí internet než propagační materiály, které obdrží až po návštěvě určité památky či regionu.

Okres Olomouc má mnoho internetových stránek, na kterých je cestovní ruch prezentován, patří mezi ně např.:

- www.kr-olomoucky.cz – jedná se o adresu Krajského úřadu Olomouc, nabízí informace o památkách, informačních centrech a různých turistických regionech;
- www.centralmoravia-tourism.cz – tyto stránky jsou rozděleny na dvě části, z nichž si každý může vybrat, zda se bude zajímat o Jeseníky nebo Střední Moravu;
- www.olomouc-tourism.cz – jedná se o stránky města Olomouce, kde je podrobně vše popsáno i to co se týká technických památek, také možnosti ubytování, stravování, volný čas, nákupy;
- www.olomouc-travel.cz – tyto stránky nabízejí možnosti stravování, ubytování, propagační materiály o památkách v Olomouci, kongresovou turistiku a kongresové programy.

Další informace o turistických regionech a památkách lze najít na jednotlivých webových stránkách, a to zejména na stránkách jednotlivých středisek cestovního ruchu.

6.3 Kartografické zdroje

Z kartografických zdrojů, které se zabývají technickými památkami jsem našla následující:

- Obrazový atlas technických památek, architektury a turistických zajímavostí v ČR. Vydal: Klub českých turistů, je dostupný i v internetové podobě na www.eurobeds.cz, zde jsou uvedeny tyto technické památky: Parní vodárna Chválkovice a budova dobytčí tržnice v Olomouci;
- Olomoucké forty – mapa fortů olomoucké pevnosti. Vydal: pan Juráš ve spolupráci se statutárním městem Olomouc, 2007, mapa zobrazuje všechny forty, které v Olomouci byly
- Vojenské památky České republiky. Vydal: B.A.T Program, s. r. o., 2000, zde je zobrazené olomoucké opevnění;
- Pivovary České republiky. Vyдала: Kartografie Praha, a. s., 2009, v této mapě jsem našla technickou památku, pivovar v Litovli;

- Technické památky Čech, Moravy a Slezska. Vydala: Geodézie ČS, a. s., zde je kromě jiného zobrazena vodárna ve Chválkovicích, elektrárna v Litovli, elektrárna v Bílé Lhotě a budova dobytčí tržnice v Olomouci;
- Větrné a vodní mlýny. Vydal: B.A.T Program, s. r. o., 2002, zde je zobrazen větrný mlýn v Libavě

6.4 Knižní zdroje

Jedna z knih, která obsahuje všechny technické památky České republiky je rozdělena na čtyři části podle abecedy a jedná se o knihu od H. Hlušíčkové – Technické památky v Čechách, na Moravě a ve Slezsku.

Další knihy jsou obecné a obsahují jen některé technické památky, jako jsou třeba jen mlýny, z nich uvádím tyto knihy:

- Větrné mlýny v Čechách, na Moravě, Slezsku – Janoška M.;
- Technické památky mikroregionu Litovelsko – Machovský J.;
- Průvodce po technických památkách v Čechách, na Moravě a ve Slezsku – Eisenmannová D.;
- Technické památky v Čechách, na Moravě a ve Slezsku – Novotná D.;
- 222 technických skvostů České Republiky – David P.

7 Přístupnost a využití technických památek

V kapitole 5 jsou u všech charakterizovaných objektů uvedeny údaje o přístupnosti. Technické památky, které byly charakterizovány rozlišují tyto přístupnosti: přístupnost celoroční bez omezení, přístupnost celoroční s omezením, přístupnost sezónní, přístupnost časově omezená (ve dnech oslav světového kulturního dědictví, ke dni Země a v konkrétně uvedený den), přístupnost omezená předchozí telefonickou dohodou, přístupnost limitována vstupným, které se pohybuje od 30 Kč do 250 Kč, přístupnost bezplatná, přístupnost umožňující aktivity (prohlídka objektů bez výkladu a s výkladem), přístupnost požadující vybavení, přístupnost do objektů s provozem, přístupnost do objektů spojena za zábavou.

Technické památky jsou využívány mnoha způsoby: jako technologické objekty přibližující výrobní proces, mezi které patří pivovar v Litovli, parní čerpací stanice Chválkovice, vodní elektrárna Litovel a elektrárna v Bílé Lhotě, pro jiné účely jako např. kanceláře stavební firmy, skladiště mouky a krmiv, sklady a kanceláře polygrafické firmy, přestavba na hotel, restaurace, sklady, archiv, tržnice a výroba hygienických potřeb, objekty zcela nevyužívané (uvnitř Vojenského újezdu, větrný mlýn Libavá), objekty zcela bez přístupu a využití (cihelna v Litovli a železorzudný revír Uničov), objekty sloužící jako komunikace (silniční most v Litovli), objekty využívané jako muzeální expozice (fort č. XIII. Nová ulice, fort č. XVII. Křelov), objekty využívané jako paintballové hřiště, objekty sloužící pro vzdělávací akce (fort č. II. Radíkov) a objekty, které jsou součástí naučných stezek (Čertův most Třesín).

Forty v Olomouci jsou dominantními technickými památkami. Všimněte si podrobněji jak jsou přístupny veřejnosti čtyři z nich. Jedná se o fort č. XIII. Nová ulice, Fort č. XVII. Křelov, Fort č. II Radíkov a Fort č. XV. Neředín. Dále je veřejnosti přístupný pivovar v Litovli.

7.1 Fort č. XIII. Nová ulice

Zachovalá, nebo renovovaná část objektu je s průvodcem přístupná veřejnosti, doprovázená výkladem z historie, přítomnosti a budoucnosti fortu. Objekt je zpřístupněn veřejnosti po předchozí domluvě s oprávněnou osobou a to po celý rok. Vstupné je dobrovolné a musí být nejméně skupina 10 osob.

V objektu se nachází expozice historických vozidel z výzbroje ČSLA. Cílem je uvést vystavená vozidla do původního a provozuschopného stavu, aby se zachovala i pro další generace. Narozdíl od jiných vojenských muzeí je expozice pohyblivá, je tedy možné ji zájemcům předvést. Některé předvedení, jako projížďka po městě, předvedení techniky uvnitř areálu fortu jsou aktivity mimo základní prohlídku a jsou zpoplatněny. Cena se určuje na základě rozsahu, doby, místa předvedení, proto ji nelze stanovit předem stanoveným ceníkem.

Historická vozidla se účastní také různých akcí, (letecký den v Olomouci Neředíně, dětské dny osvobození Olomouce).

Tab. č. 7.1: Ceník pouze pro orientaci

Druh techniky	Cena
Obrněná pásová technika	120,-Kč/min
Kolová obrněná technika a nákladní vozy	100,-Kč/min
Lehčí terénní vozy	80,-Kč/min
Osobní vozy	50,-Kč/min

Cena je uvedena v Kč/min za jeden stroj.

7.2 Fort č. XVII. Křelov

Uvnitř fortu se nachází muzeum, které je v provozu od dubna do srpna. Komentované prohlídky jsou každou celou hodinu. Doba prohlídky je 50 minut.

Otevírací doba:

Pondělí, úterý: zavřeno

Středa, čtvrtek, pátek, sobota, neděle: otevřeno od 11:00 hod do 17:00 hod.

V září a v říjnu je otevřeno pouze soboty a neděle, případně po telefonické dohodě.

Tab. č. 7.2: Vstupné do muzea

Dospělí	60,- Kč/osoba
Důchodci, studenti, ZTP	50,- Kč/osoba
Děti od 6 let	30,- Kč/osoba

Uvnitř se také nachází stylový hostinec Citadela. Atmosféru navodí personál, který je oblečen ve stylových uniformách. Vnitřní prostory nabízí kapacitu 130 míst. Umožňuje přizpůsobení interiéru všem příležitostem. Unikátní tvar hostince ukrývá tzv. malé nádvoří vhodné pro rožnění nebo odpočinek. Velké nádvoří ukrývá příjemné letní posezení (až 100 míst) v klidném prostředí. V nabídce je také pořádání firemních akcí, vánočních večírků a obchodních konferencí.

Provozní doba restaurace

Pátek, sobota, neděle: od 11:00 hod. do 21:00 hod.

Mimo provozní dobu je možné firemní akce a oslavy domluvit telefonicky.

Uvnitř fortu je možné uspořádat i svatby. A to se zajištěním všeho potřebného, např.:

- příprava svatební tabule,
- květinové aranžmá,
- hudební doprovod různých žánrů,
- osvědčený fotograf,
- pro zpestření i možnost ohňostroje a ohnivého show.

Dále jsou uvnitř pevnosti dětem nabízeny letní tábory, spojené s jízdou na ponících. Tábory jsou vhodné pro děti ve věku 5 – 15 let, kde se pod odborným dohledem naučí jezdit a starat o poníky a koníky.

Cena tábora:

Celý den bez stravy: 8:00 – 17:00 hod., 150 Kč

Půl dne (pro menší děti): 8:00 – 12:00 hod., 100 Kč

7.3 Fort č. II Radíkov

Fort je v provozu od června do října. A to červen, září, říjen: sobota a neděle od 11:00 do 17:00 hod a červenec a srpen: středa až neděle od 11:00 do 17:00. Po domluvě i mimo pracovní dobu.

Od listopadu do května v zimním spánku, ale na rozdíl od hradů a zámků je možnost fort kdykoliv otevřít, což někdy bývá. Pro objednané zájemce je fort otevřen kdykoli, jsou oblíbené i noční prohlídky.

Fort navštíví během roku asi 2000 lidí a jedná se především o návštěvníky z České republiky. Pořádají různé akce jako např. sraz vojenských historických vozidel a mnoho dalších akcí i pro mládež. Akce jsou zveřejňovány na webu a to na adrese: www.pevnost-radikov.cz.

Tab. č. 7.3: Vstupné:

Dospělí	45 Kč
Děti do 6 let, studenti, důchodci	30 Kč

7.4 Fort č. XV. Neředín

Hřiště je v provozu celý rok, jak v létě tak i v zimním období a to po telefonické dohodě.

Tab. č. 7.4: Ceník

	Cenový program Student	Ceník pro veřejnost	Ceník pro skupiny
Vybavení + maskovací oděv	150 Kč/osoba	250 Kč/osoba	250 Kč/osoba
Kuličky	1 Kč/1ks	1 Kč/1ks	1 Kč/1ks
Občerstvení			75 Kč/osoba
Natočení průběhu akce			1000 Kč
Nafocení průběhu akce			500Kč

Cenový program student

Vhodný pro studenty, kterých je alespoň 10. Za zvýhodněnou cenu je možné hrát od pondělí do čtvrtka. Minimální odběr kuliček je 200 ks.

Ceník pro veřejnost

Minimální počet osob pro hru je 6. Minimální odběr kuliček 200 ks, po vystřílení 500 ks kuliček dalších 100 ks zdarma. Hráči, kteří mají vlastní vybavení platí pouze 50 Kč/osobu. Časy akcí se pohybují od 9:00 do 13:30 hod a od 14:00 do 18:30 hod.

Ceník pro skupiny

Možné uspořádání akce až pro 100 osob s kompletním servisem a dopravou. Uspořádání akce kdekoliv na vybraném místě, kde je možné postavit profesionální nafukovací paintballové hřiště. Z akce je možné zakoupení videa i foto dokumentace.

Půjčovna vybavení

Možnost zapůjčení vybavení za 350 Kč/1 den a za 600 Kč/ 2 dny i mimo tento areál.

7.5 Pivovar Litovel

Pivovar je přístupný celý rok a to pouze v pracovní dny. Prohlídky je nutné si týden dopředu objednat u paní Elgnerové. První prohlídka začíná ráno v 8:00 hod a poslední v 15:00 hod (v pátek v 13:00 hod) a to pro skupiny od 15 do 45 osob (autobus). Po samotné prohlídce provozu pivovaru se návštěvníci přemístí do prezentační místnosti, kde je ochutnávka piva tak i místních specialit, mezi které patří tvarůžky. Návštěvnost je asi okolo 10 000 osob za rok. Mezi návštěvníky patří i zahraniční turisté, školy nebo zájezdy seniorů.

Tab. č. 7.5: Vstupné

	Doba trvání	Cena
Prohlídka pivovaru	1 hod	40,-Kč/osobu
Prohlídka ochutnávka +	1 hod	80,-Kč/osobu
Prohlídka ochutnávka +	2 hod	100,-Kč/osobu

V pivovaru jsou mimo exkurzí pořádány i nejrůznější akce. Přesně 115 let poté, co byl litovelský pivovar otevřen se v nádherné historické varně uskutečnil slavnostní koncert ve španělských rytmech. Zazpívala zde Carmen v podání Edity Adlerové. Sál byl vyprodán do posledního místa. Koncert se uskutečnil za podpory Nadace Českého hudebního fondu. Ve varně se také konají svatební obřady.

Pravidelně v srpnu pořádá pivovar Litovelský otvírák, což je vlastně den otevřených dveří, kdy se mohou návštěvníci zúčastnit prohlídky pivovaru a bohatého doprovodného programu. Návštěvníci mohou ochutnat všechny druhy piv vařených v litovelském pivovaru, mezi které patří světlé pivo Classic, Moravan, Premium, tmavé pivo Dark, nealkoholické pivo Free a Maestro s lavinovým efektem. Nejvíce se vypilo silného třináctistupňového svátečního speciálu, který byl navařen pouze pro tuto příležitost. Velký zájem byl i o kvasnicovou jedenáctku. Každým rokem přichází na den otevřených dveří více návštěvníků. Návštěvníky obsluhovali většinou vlastní zaměstnanci pivovaru.

Závěr

Česká republika patří mezi země s vhodnými předpoklady pro rozvoj cestovního ruchu. Základním předpokladem je, že v dlouhodobém pohledu bude pokračovat trvale udržitelný rozvoj cestovního ruchu založený na zvyšování počtu tuzemských i zahraničních návštěvníků. Jedním z hlavních rozvojových předpokladů bude vytváření atraktivní nabídky klientům ve formě nových ucelených produktů a produktových balíčků cestovního ruchu. Pro vytváření takovýchto produktů má Česká republika výhodné podmínky vyplývající z geografické polohy, přírodních a kulturních hodnot, relativně dobrých základů turistické infrastruktury a potenciálně schopných lidských zdrojů.

Touto bakalářskou prací jsem analyzovala, charakterizovala a hodnotila technické památky okresu Olomouc. Obecně se věnuji cestovnímu ruchu a okresu Olomouc jako významné destinaci cestovního ruchu. V jednotlivých kapitolách se zaměřuji na technické památky obecně a poskytuji charakteristiku konkrétních objektů a jejich komerční využití.

V okrese Olomouc se nachází 39 technických památek, nejvíce jsou zastoupeny v Olomouci. Přístupných je 28 památek. Tyto památky jsem rozdělila do osmi kategorií, přitom v kategorii památek hornictví a hutnictví je pouze jedna památka, v kategorii památky na zpracování zemědělských produktů jsou to 4 památky, v kategorii památky výroby keramické jsou to dva objekty, v kategorii památky vodárenství je to 6 památek, v kategorii památky vodního a komunikačního stavitelství je to 5 památek, v kategorii pevnostních staveb je to 10 památek, v kategorii památky papírenství je to pouze jedna památka a v kategorii památky stavebního charakteru je to 5 památek.

Tyto památky mají také své využití a majitele. Mým průzkumem se ukázalo, že technické památky v okrese Olomouc využívají soukromé osoby k vlastnímu využití, jako jsou např. kanceláře nebo sklady. Ale najdou se i takové, které si zachovaly své technické a technologické využití, kam patří pivovar v Litovli nebo parní čerpací stanice v Chválkovicích.

Podle mého názoru v dnešní době se jako propagační nástroj využívá hlavně internet a technické památky jsou nejčastěji prezentovány na webu. Využívány jsou i jiné prostředky jako např. propagační materiály, kartografické a knižní zdroje.

Téma bakalářské práce jsem si vybrala z důvodu toho, že v tomto prostoru žiji již od narození a je mi blízký a jsem hrdá nato, že mohu bydlet v prostředí tak bohatém na tyto technické památky. Věřím, že tato bakalářská práce je shrnutí mnoha informací, které mohou posloužit jak pro využití práce cestovním kancelářím tak i pro průvodcovskou činnost. V průběhu sbírání informací pro moji bakalářskou práci jsem sama získala mnoho znalostí a informací o mém domově. V budoucnu bych velice ráda tuto práci rozšířila ještě o podrobnější a bohatší informace.

SEZNAM LITERATURY

a) publikace

- [1] DAVID, P.; SOUKUP V. *222 technických skvostů České republiky*. 1. vyd. Praha: KARTOGRAFIE, 2005. 144 s. 1 atlas (54 s.). ISBN 80-7011-867-9
- [2] DOLEČEK, J. *Olomoucký kraj – města a obce Olomouckého kraje*. Rožnov pod Radhoštěm: PROXIMA Bohemia s. r. o. 291 s.
- [3] DROBNÁ, D.; MORÁVKOVÁ, E. *Cestovní ruch pro střední školy a veřejnost*. 1. vyd. Praha: Fortuna, 2004. 205 s. ISBN 80-7168-901-7
- [4] EISENMANNOVÁ, D. *Průvodce po technických památkách v Čechách, na Moravě a ve Slezsku*. Praha: Národní technické muzeum, 1993. 162 s. ISBN 80-7037-024-6
- [5] HESKOVÁ, M. a kol. *Cestovní ruch pro vyšší odborné školy a vysoké školy*. 1. vyd. Praha: Fortuna, 2006. 224 s. ISBN 80-7168-948-3
- [6] HLUŠIČKOVÁ, H. a kol. *Technické památky v Čechách, na Moravě a ve Slezsku II. díl*. 1. vyd. Praha: Libri, 2002. 597 s. ISBN 80-7277-044-6
- [7] HLUŠIČKOVÁ, H. a kol. *Technické památky v Čechách, na Moravě a ve Slezsku IV. díl*. 1. vyd. Praha: Libri, 2004. 550 s. ISBN 80-7277-160-4
- [8] JANOŠKA, M. *Větrné mlýny v Čechách, na Moravě a ve Slezsku*. 1. vyd. Praha: Libri, 2003. 179 s. ISBN 80-7277-196-5
- [9] LEDNICKÝ, V. *Využití technických památek v českém cestovním ruchu*. Ostrava: VŠB-TU Ostrava, 2004. 126 s. ISBN 80-248-0611-8
- [10] MALÁ, V. *Cestovní ruch (vybrané kapitoly)*. Praha: Vysoká škola ekonomická v Praze, 1999. 83 s. ISBN 80-7079-443-7
- [11] MAZÁČ, J. *Technické kulturní památky*. 1. vyd. Ostrava: VŠB-TU Ostrava, 2003. 166 s. ISBN 80-248-0242-2
- [12] NÁRODNÍ PAMÁTKOVÝ ÚSTAV, územní odborné pracoviště v Brně. *Památková péče na Moravě – 14/2008 Technické památky*. Brno: Národní památkový ústav, 2009. 105 s. ISBN 978-80-86752-72-3
- [13] NOVÁKOVÁ, M. *Turistický lexikon, Čechy, Morava a Slezsko, A-Z*. Praha: Olympia, a. s., 2001. 1087 s. ISBN 80-7033-644-7
- [14] NOVOTNÁ, D. *Technické památky v Čechách, na Moravě a ve Slezsku*. 1 vyd. Praha: Olympia a. s., 2004. 91 s. ISBN 80-7033-831-8

- [15] PAMÁTKOVÝ ÚSTAV, Olomouc s podporou Ministerstva kultury České republiky. *Seznam nemovitých kulturních památek Olomouc*. Olomouc: Památkový ústav, 1996. 150 s. ISBN 80-90-14 73-9-9
- [16] PÁSKOVÁ, M.; ZELENKA, J. *Cestovní ruch: Výkladový slovník*. Praha: Ministerstvo pro místní rozvoj, 2002. 448 s. ISBN 80-2390-152-4
- [17] URVÁLEK, R. *Litovel a okolí*. Olomouc, 2006. 182 s. ISBN 80-903275-4-0

b) internetové publikace

- [18] *Město Olomouc*. [online]. Wikipedia.cz, (cit. 2009-10-26). Dostupné z WWW: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Okres_Olomouc>
- [19] *Město Šternberk*. [online]. Wikipedia.cz, (cit. 2009-10-26). Dostupné z WWW: <<http://cs.wikipedia.org/wiki/Šternberk>>
- [20] *Hlubočky*. [online]. Wikipedia.cz, (cit. 2009-10-26). Dostupné z WWW: <<http://cs.wikipedia.org/wiki/Hlubočky>>
- [21] *Informační centrum Olomouc*. [online]. Olomouc-tourism.cz, (cit. 2009-10-27). Dostupné z WWW: <<http://www.olomouc-tourism.cz/index.php?lang=1&kategorie=148&clanek=14>>
- [22] *Informační centrum Litovel*. [online]. Litovel.eu, (cit. 2009-10-27). Dostupné z WWW: <<http://www.litovel.eu/turist-pruvodce/informacni-centrum/turisticke-informacni-centrum-litovel.html>>
- [23] *Doprava v Olomouci*. [online]. Olomouc-tourism.cz, (cit. 2009-10-28). Dostupné z WWW: <<http://www.olomouc-tourism.cz/index.php?lang=1&kategorie=149&clanek=86>>
- [24] *Doprava v okrese*. [online]. Olomouc-tourism.cz, (cit. 2009-10-28). Dostupné z WWW: <<http://www.olomouc-tourism.cz/index.php?lang=1&kategorie=145>>
- [25] *Kašna Tritonů*. [online]. Olomouc.eu, (2010-01-28). Dostupné z WWW: <[http://www.olomouc.eu/tourism/monuments/fountains-and-columns_\(cesky\)?detail=220](http://www.olomouc.eu/tourism/monuments/fountains-and-columns_(cesky)?detail=220)>
- [26] *Caesarova kašna*. [online]. Olomouc.eu, (2010-01-28). Dostupné z WWW: <[http://www.olomouc.eu/tourism/monuments/fountains-and-columns_\(cesky\)?detail=233](http://www.olomouc.eu/tourism/monuments/fountains-and-columns_(cesky)?detail=233)>
- [27] *Jupiterova kašna*. [online]. Olomouc.eu, (2010-01-28). Dostupné z WWW: <[http://www.olomouc.eu/tourism/monuments/fountains-and-columns_\(cesky\)?detail=225](http://www.olomouc.eu/tourism/monuments/fountains-and-columns_(cesky)?detail=225)>

- [28] *Cihelna Nemilany*. [online]. Geocaching.com, (2010-02-01). Dostupné z WWW: <http://www.geocaching.com/seek/cache_details.aspx?guid=ca91e78e-0c5b-40cc-b01a-173d3ff09ddb>
- [29] *Litovel*. [online]. Litovel.eu, (2010-18-02). Dostupné z WWW: <<http://www.litovel.eu/o-meste/o-meste-litovel.html>>
- [30] *Čertův most*. [online]. Turistika.cz, (2010-20-02). Dostupné z WWW: <<http://www.turistika.cz/turisticke-cile/detail/certuv-most-tresinmladec>>
- [31] *Větrný mlýn Libavá*. [online]. Czechcot.com, (2010-02-27). Dostupné z WWW: <http://www.czechcot.com/cz/turisticky-objekt/4291_libava-vetrny-mlyn>

c) tištěné publikace

- [32] Propagační materiál o Olomouckém kraji – Turistický průvodce Olomouckým krajem
- [33] Propagační materiál o Olomouckém kraji - Vyber si svůj zážitek v Olomouckém kraji
- [34] Propagační materiál o Olomouckém kraji – Střední Morava – Manuál pro touroperátory
- [35] Propagační materiál o Olomouckém kraji – Zážitekový turismus
- [36] Radniční listy, Měsíčník občanů statutárního města Olomouce, 2009. roč. 11, č.12, s. 31
- [37] Propagační materiál – technické památky Mikroregionu Litovelsko – Machovský Jan

d) jiné materiály

- [38] Přednáška č. 1 – Základy cestovního ruchu

e) mapy

- [39] Olomoucké fortý – mapa fortů olomoucké pevnosti, vydal: p. Juráš ve spolupráci se státním městem Olomouc, 2007
- [40] Obrazový atlas technických památek, architektury a turistických zajímavostí ČR, vydal: Klub českých turistů, 2007
- [41] Tématický atlas Olomouckého kraje, vydala: Kartografie Praha, a. s., 2008
- [42] Pivovary České republiky, vydala: Kartografie Praha, 2009
- [43] Technické památky Čech, Moravy a Slezska, vydala: Geodézie ČS, a. s.
- [44] Vojenské památky České republiky, vydal: B.A.T Program, s. r. o., 2000
- [45] Větrné a vodní mlýny, vydal: B.A.T Program s. r. o., 2002

SEZNAM ZKRATEK

a. s.	akciová společnost
aj.	a jiné
apod.	a podobně
CK	cestovní kancelář
CR	cestovní ruch
č.	číslo
ČD	České dráhy
ČR	Česká republika
ČSLA	Československá lidová armáda
EU	Evropská unie
ha	hektar
hod.	hodin
Kč	korun českých
km	kilometr
km ²	kilometr čtvereční
ks	kus
kW	kilowat hodina
m	metr
m ²	metr čtvereční
MHD	městská hromadná doprava
např.	například
obr.	obrázek
s. r. o.	společnost s ručením omezeným
st.	starší
sv.	svatý
tj.	to je
tzv.	tak zvaný
UNESCO	United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization
vyd.	vydání
WTO	Světová organizace
° C	stupeň Celsia

PROHLÁŠENÍ O VYUŽITÍ VÝSLEDKŮ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Prohlašuji, že

- jsem byla seznámena s tím, že na mou bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. – autorský zákon, zejména § 35 – užití díla v rámci občanských a náboženských obřadů, v rámci školních představení užití díla školního a § 60 – školní dílo;
- beru na vědomí, že Vysoká škola báňská – Technická univerzita Ostrava (dále jen VŠB-TUO) má právo nevýdělečné, ke své vnitřní potřebě, bakalářskou práci užít (§ 35 odst. 3);
- souhlasím s tím, že bakalářská práce bude v elektronické podobě archivována v Ústřední knihovně VŠB-TUO a jeden výtisk bude uložen u vedoucího bakalářské práce. Souhlasím s tím, že bibliografické údaje o bakalářské práci budou zveřejněny v informačním systému VŠB-TUO;
- bylo sjednáno, že s VŠB-TUO, v případě zájmu z její strany, uzavřu licenční smlouvu s oprávněním užít dílo v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- bylo sjednáno, že užít své dílo, bakalářskou práci, nebo poskytnout licenci k jejímu využití mohu jen se souhlasem VŠB-TUO, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly VŠB-TUO na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše).

V Uherském Hradišti dne.....

.....

Eva Arnoštová

jméno a příjmení studenta

Adresa trvalého pobytu studenta:

Polkovice 73

751 44 Polkovice

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha č. 1: Mapa fortů

Příloha č. 2: Technické památky v Olomouc

Příloha č. 3: Technické památky v Litovli

Příloha č. 4: Technické památky v okolí Olomouce

